

Upravništvo: Ljubljana, Pucnijska ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelek: Ljubljana, Pucnijska ulica 5 - Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pošto-
čelnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje
Italije Servizio Conti. Cont. Post. No 11-3118
IZKljučno ZASTOPSTVO za oglašje iz Kr.
Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka
Naročnina mala mesečno Lit 18,-
za inozemstvo vključno s »Ponedeljskim Ju-
trom« Lit 36.50.

Uredništvo:
Ljubljana, Pucnijska ulica št. 5. - Telefon
Rev. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pub-
blicità di provenienza italiana ad estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO.

Prepoved ustanavljanja političnih strank do konca vojne

**Razpust zbornice fašijev in korporacij - V 4 mesecih po končani vojni
bodo volitve v novo poslansko zbornico - Ukinjenje omejitev za samce**

Rim, 29. jul. s. Agencija Stefani objavlja: Razen sprejema ukrepov, o katerih je bilo že sporočeno, je ministrski svet na svoji seji dne 27. t. m. potrdil prepoved ustanavljanja kakršne koli politične stranke za vse trajanje vojne in je zaradi tega izrecno prepovedano nositi med vojno v kakršni koli obliki znake, embleme in zastavice, ki so v kakršni koli zvezi s političnimi strankami. Edini znak, ki naj v sedanjih urah zopet združi in pobrati vse Italijane, je trobojnica.

Ministrski svet je predlagal tudi zaključitev zakonodajne dobe in razpust zbornice fašijev in korporacij. V štirih mesecih po prenehanju vojnega stanja bodo izvedene volitve nove zbornice poslancev ter bo nato zbornica sklicana in se bo pričela nova zakonodajna doba. Na isti seji ministrskega sveta je bilo sklenjeno, da se razveljavijo vsi zakoni, ki naložajo omejitve v zvezi s samskim stanom. Te ukrepe je vladar takoj sankcioniral.

Rim, 30. jul. s. Uradni list objavlja Kr. dekret z datumom 29. julija 1943, št. 668, ki je stopil v veljavo tega dne in ki določa ukinitve izrednega sodišča za obrambo države, ustanovljenega z zakonom z dne 25. novembra 1925, št. 2008. Razsojanje zločinov, ki je pripadalo temu sodišču, je preneseno med vojnimi stanjem vojaškim sodiščem glede na njih ozemelsko pristojnost. Prenehanje se tudi postopki, ki so v teku. Glede teh zločinov postopajo vojaška sodišča v vsakem primeru med vojnimi stanjem po vojnem postopku.

Revizija obsodb zaradi političnih zločinov

Rim, 29. jul. s. Agencija Stefani objavlja: S sprejetimi ukrepi se je že pričelo izpuščanje obsodencev zaradi političnih zločinov. Glede tega naj se upoštevajo, da bo izvajanje teh ukrepov neizbežno zahtevalo časa zaradi znatnega števila primerov, ki jih je treba upoštevati. Odrejen je bilo, da naj se brez siceršnje zakasnitve birokratičnega značaja proučitev posameznih primerov kar najbolj pospeši. Izvršene so bile zaradi previdnostnih ukrepov javnega reda številne aretacije ugodnih oseb iz razpuščenih vrst PNF.

Zunanji minister Guariglia prispe v Rim

Rim, 29. jul. s. Eksc. baron Raffaele Guariglia, ki ga je nedavno maršal Badoglio pozval, naj prevzame zunanje ministrstvo, je danes z letalom prispe v Rim iz Carigrada kjer je zapustil tamkajšnje svoje dotedanje mesto veleposlanika pri turški republiki.

Izjava zunanjega ministra Guariglie

Sofija, 29. jul. s. V političnih krogih bolgarskega glavnega mesta je obširno odmeval prvi vtis o novi vladi, ki je bila poklicana, da vodi usodo Italije. Ta odmev se zrcali na vseh področjih javnega mnenja. V Sofiji podčrtavajo, da vlada najpogotnejši mir v Italiji. V resni uri, pravijo v bolgarskih političnih krogih, je italijanski narod pokazal svetu zgledno edinstvo in popolno predanost domovini. Zbrani okrog slavne osebe Kralja in Cesarja, so vsi Italijani danes soglasni v hotenju, da služijo z vsemi silami narodu.

Sofijski listi pišejo, da Italijani danes dokazujejo popolno edinstvo v čustvih, v disciplini, v dolžnosti in v predanosti. Poročila iz Carigrada, ki jih je objavil bolgarski tisk, prinašajo izjave novega zunanjega ministra Guariglie, ki jih je podal, preden je zapustil Turčijo. Minister Guariglia je rekel: Politika vlade maršala Badoglija ne bo slonela na teorijah, temveč na stvarnosti in na narodnih interesih Italije. Novi italijanski režim ni vojaška diktatura. Naša vojaška sila nikakor ni ohromljena temveč se nasprotno vedno bolj organizira in ojačuje. Ob koncu je minister Guariglia izrazil svoje zadovoljstvo sprčo turške zunanje politike ter upanje, da bodo odnosi med Italijo in Turčijo postajali vedno boljši.

Turški list o zunanjem ministru Eksc. Guariglii

Carigrad, 29. jul. s. V Turčiji je imenovanje veleposlanika Guariglie za italijanskega zunanjega ministra napravilo najboljši vtis. List »Tasviri Efkare« objavlja članek bivšega turškega veleposlanika v Rimu Galpa Gemala Sojelemzoglou, ki piše med drugim: Položaj, v katerem prevzame Guariglia zunanje ministrstvo, je težaven, toda motili bi se tisti, ki bi mislili, da bi bil Guariglia sposoben sprejeti mirovne pogoje, ki bi zmanjšali italijanski preštev in italijansko čast. Pisec zaključuje svoja izjavljaja s priznanjem, da bi vsa Italija prav gotovo odklonila kakršne koli položaj, ki bi pomenil napad na njen moralni in materialni obstoj.

Upokojitve in imenovanja novih prefektov

Rim, 29. jul. s. S Kr. dekretom so bile odrejene naslednje preemistitve prefektov: Upokojeni so: odvetnik Dino Borri, prefekt v Turinu; dr. Antonio Le Pera, prefekt na razpoloženju; odvetnik Leone Leo-

ne, prefekt v Bresciji; odvetnik Oreste Ci-moroni, prefekt v Littorij; gr. uff. Vicenzo Olivari, prefekt v Mantovi; Rag. Dinale Noos, prefekt v Vicenzy; gr. uff. Tullio Tamburini, prefekt v Triestu; Rag. Giovanni Mosconi, prefekt v Udinu; gr. uff. Guido Cortese, prefekt v Laquii; comm. Francesco Bellini, prefekt v Goriziji; gr. uff. Era Parenti, prefekt v Comu; Rag. Francesco Scassellati Sforzolini, prefekt v Anconij; dr. Giuseppe Stracca, prefekt na razpoloženju; dr. Attilio Tossi, prefekt v Reggio Calabria; Rag. Fortunato Vicari, prefekt v Potenzi; dr. Nicola de Cesare, prefekt na razpoloženju; odvetnik Oskar Uccelli, prefekt v Milanu; gr. uff. Alberto Varamo, prefekt v Palermu; comm. Emilio Grazioli, prefekt v Cataniji; gr. uff. Censo Luciano, prefekt v Benetkah.

Na razpoloženju je bil postavljen dr. Massimiliano Dandrea, prefekt v Salernu. Premeščeni so: dr. Vicenzo Ciotola z razpoloženja v Turin, dr. Giuseppe Rainoldi iz Cunea v Littorio, dr. Mario de Cesare iz ministrstva v Brescio, dr. Rodolfo Biancorosso iz ministrstva v Laquii.

Poklicani so na službovanje in dodeljeni navedenim mestom: dr. Mario Montecchi h generalni direkciji za bogočastje, dr. Giuseppe Cocuzza v Trieste, dr. Michele Chiaromonte v Como, dr. Ruggero Palmieri v Benetke, dr. Sebastiano Sacchetti v Ancono.

Za prefekte so imenovani in dodeljeni navedenim sedežem: general Giovanni Dantonio v Milanu in podprefekti dr. Salvatore Azzaro v Catanio, dr. Torquato Carnevale v Gorizijo, dr. Pio Gloria v Vicenzy, dr. Rosario Speciale v Reggio Calabria, dr. Francesco Tedeschi v Mantovo, dr. Trturo Vacca de Dominicis v Salerno, dr. Mario de Goyzueta v Potenzi, dr. Ugo Mazzolani v Udine, dr. Carlo Schiavi na razpoloženje ministrstva in dr. Cesare Gardarone na razpoloženje ministrstva.

Globoko zanimanje na Hrvatskem

Zagreb, 30. jul. s. Italijanska politična sprememba, ki se je pokazala v zgodovinskih dogodkih zadnjih dni, je še naprej predmet najširšega zanimanja v tujeski politični krogi. Tisk še naprej posveča tem dogodkom cele stolpce poročil na prvih straneh s slikami Kralja in Cesarja ter maršala Badoglija. Glede manifestacij v vsej Italiji se ugotavlja, da so iz-

Za Japonce zmagovite bitke v južnem Pacifiku

Superiornost japonskih sil na morju, v zraku in na kopnem - Skupno je bilo doslej potopljenih 62 sovražnih križark, 52 nadaljnjih pa poškodovanih

Tokio, 29. jul. s. V pregledu dogodkov, ki so se pripetili od prvih pomorskih bitk pri Salomonskih otokih do danes, so vojaški komentatorji izjavili, da so silovite bitke med japonskimi in ameriški silami na področju južnega Pacifika dokazale superiornost japonskih sil na kopnem, v zraku in na morju. Naglasili so, da je bilo po prvi pomorski bitki pri Salomonihih v istem področju še 12 kopnih letalskih in pomorskih bitk največje važnosti. Največji spopadi od avgusta 1942 do 12. julija tega leta so bili: prva bitka pri Salomonihih od 7. do 9. avgusta lanskega leta, druga pomorska bitka pri Salomonihih dne 24. avgusta, pomorska bitka v Južnem Pacifiku dne 16. oktobra, tretja pomorska bitka pri Salomonihih od 12. novembra do 14. novembra, nočna pomorska bitka pred Lungo 30. novembra, pomorske bitke pred Rennellom od 29. do 30. januarja, pomorske bitke pred otokom Izbello od 1. do 7. februarja, pomorska bitka pred otokom Florido 7. aprila in letalska bitka nad Lungo dne 16. junija. Nadalje so Japonci izvedli napade na sovražnika, ki se je pričel izkrcavati na otoku Rendovi dne 30. junija. Omeniti je še močno bitko v zalivu Kule od 4. na 5. julij in nočno pomorsko bitko pri Kolombangaru dne 12. julija.

Tokio, 29. jul. s. List »Jomiuri Hoki« tolačiki poročilo japonskega glavnega vojnega stana, ki je javilo potopitev neke križarke razreda »San Francisco«, in podaja v zvezi s tem pregled angleško-ameriškega brodogradništva istega tipa, ki so Japonci potopili od začetka vojne dalje. Iz tega pregleda je razvidno, da so japonske letalske in pomorske sile potopile 62 križar poškodovale pa 52.

Odbit napad ameriških bombnikov na Hongkong

Hongkong, 29. jul. s. Letala ameriškega letalstva na Kitajskem so se danes popoldne pojavila nad Hongkongom, toda po poročilu vlade so jih obrambne baterije odbile. Letala, ki so odvrkla kakih 20 bomb na slepo, so povzročila znatno škodo.

Patriotizem japonske kolonije v Tiencinu

Tiencin, 29. jul. s. Tu bivajoči Japonci so podarili že 56 letal japonski vojski in mornarici. Japonska kolonija je nameravala darovati 20 letal, toda podpisovanje je pre-

raz hvaležnosti naroda Savojski hiši in oboroženim silam ter pristen izraz najčistejših patriotskih čustev.

Finski odmevi

Helsinki, 30. jul. s. Finski listi se še vedno bavijo z živim zanimanjem z italijanskimi dogodki, naglašujoč zlasti, da je vse prebivalstvo sprejelo z velikim navdušenjem proglase Vladarja in maršala Badoglija. Pripominja se, da ni bilo revolucije ne državnega udara, temveč gre samo, kakor zatrjuje finski tisk, za ustavno krizo, ki je bila ustavno rešena.

V Aziji

Singhaj, 30. jul. s. Listi navajajo proglase Nj. Vel. Kralja in Cesarja in maršala Badoglija in poudarjajo v zvezi s tem, da predstavljajo sprememba v Italiji zgodovinski dogodek. Ta sprememba, pripominjajo listi, je predvsem notranje gibanje, ki ne oslabi, temveč povezuje vse sile naroda pod visokim vodstvom vladarja. Razen tega bo odstranitev notranjih nasprotij okrepila narod. Listi objavljajo tudi življenjepis maršala Badoglija in novih ministrov ter poudarjajo, da so bili pozvani k sodelovanju moške, katerih strokovne sposobnosti so prav dobro znane v Italiji in v inozemstvu.

Ne nasedajte lažnim vestem!

Rim, 29. jul. s. Agencija Stefani objavlja: Se nadalje krožijo in se širijo lažne vesti o senzacionalnih dogodkih, ki nimajo nobene podlage. Te vesti očitno širijo neodgovorni in protinacionalni elementi, ki jim je do tega, da motijo mir in red. Državlani se zopet pozivajo, naj ne zaupajo tem vestem in naj jih nikakor ne širijo.

Kazen za razširjanje vznemirljivih vesti

Firenze, 30. jul. s. Teritorialno vojaško sodišče v Firenzi je izreкло prvo sodbo po zadnji spremembi, ko je obsodilo Alfreda Simonciniya iz Ankone, upokojenega železničarja in sedaj postreška, ki je bil obtožen, da je prekršil uredbno vojaške oblasti, čl. 93 kazenske vojnega vojaškega zakonika, ker je preteklil tok razširjal vznemirjive vesti v nasprotju z javnim redom. Simoncini je bil obsojen na 6 mesecev zapora.

Japonski izdelki iz gumiya Nizozemske Indije

Tokio, 29. jul. s. Določeno se, da je ministrstvo za trgovino in industrijo odredilo prodajo velikih količin izdelkov iz gumiya, narejenih iz surovin iz Nizozemske Indije. Cena teh izdelkov je za 5 do 15 odstotkov nižja, kakor so sedanje cene na trgu.

Pomen vrnitve koncesij v Šanghaju

Peking, 29. jul. s. Predsednik politične komisije za zadeve severne Kitajske, Vangkenhmin je izjavil tisku, da pomeni vrnitev mednarodne koncesije v Šanghaju Kitajski ki je bilo središče anglo-ameriškega imperialističnega izkoriščanja na Kitajskem, za to državo pričetek novega važnega gospodarskega razvoja. Naglasil je, da je vrnitev koncesije eden največjih, da je dogodkov v zgodovini nove Kitajske.

Politična konferenca španske Falange

Madrid, 29. jul. s. General Franco je sklical v palači Parda politično skupščino Falange in ji predsedoval.

Angleško zatiranje Etiopije

Lizbona, 29. jul. s. Bivši opolnomočeni minister Etiopije v Londonu dr. Martin je objavil v neki reviji silovit članek proti zatiralnim metodam Anglije v Etiopiji. Martin trdi, da so Angličji, ko so zopet postavili Haile Selasijja na prestol, temu zajamčili največjo svobodo delovanja in vse prednosti neodvisnega vladarja. Te obveze po angleškem sistemu niso bile držane. Angleški diplomatski zastopnik pri negusu je dejanski gospodar položaja. Vse nepremičninsko premoženje je na uporabo Angležem. Državni proračun in valuta sta pod njih kontrolo, poveljnik sil v Keniji je tudi poveljnik sil v Etiopiji, kjer so postavili angleške garnizije. Martin piše v svojem članku, da Anglija v bistvu že dve leti Abesinijo popolnoma obvladuje, kakor da bi šlo za katero izmed njenih kolonij.

Le truppe della difesa dura- mente impegnate in Sicilia

Puntate offensive di unità avversarie contro nostri convogli nelle acque orientali dell'isola respinte

Comando Supremo. Bollettino di guerra n. 1161:

In Sicilia le truppe della difesa continuano ad essere duramente impegnate da rinnovati violenti attacchi del nemico.

Nelle acque orientali dell'isola motosiluranti italiane hanno respinto puntate offen-

sive di similari unità avversarie contro nostri convogli.

Incursioni aeree su talune località del Lazio e della Campania causavano lievi perdite.

Nostri cacciatori, affrontata una formazione che sorvolava Napoli, abbatterono un bimotore.

Generale Ambrosio

Težke borbe obrambnih čet na Siciliji Ofenzivni izpadi sovražnih edinic proti našim konvojem v vzhodnih vodah otoka odbiti

Vrhovno poveljstvo. Vojno poročilo številka 1161:

Na Siciliji so obrambne čete še nadalje v hudih borbah zaradi ponovnih silovitih napadov sovražnika.

V vzhodnih vodah otoka so italijanski motorni čolni odbili ofenzivne akcije enakih sovražnih enot proti našim konvojem.

Letalski napadi na nekatere kraje Lazia in Campanie so povzročili lahke izgube.

Naši lovci so v spopadu z oddelkom, ki

je letel nad Neapljem, sestrelili eno dvomotorno letalo.

General Ambrosio.

★

Zadušnica ob obletnici smrti kralja Umberta I.

Rim, 29. jul. s. Davi je bila ob 43letnici smrti blagopokojnega Kralja Umberta I. v Pantheonu zadušnica, kotere se je udeležil Nj. Vel. Kralj in Cesar. Maše se je udeležil tudi celotni dvor.

Sovjetski napadi pri Orlu ponovno zavrnjeni

Piguščanje sovjetskih napadov južno od Ladoškega jezera - Na Atlantiku so nemška letala potopila 10.000 tonsko ladjo, dve nadaljnji pa močno poškodovala

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 30. jul. s. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na bojnem področju pri Orlu so bili zopet zavrnjeni silni napadi sovjetskih pehotnih in oklopnih oddelkov.

Južno od Ladoškega jezera je napadalno delovanje sovražnika še bolj popustilo. Ponovni krvavo omejeni napadi boljševikov s podporo oklopnih voz in bojnih letalcev so bili krvavo odbiti.

Nemške pomorske obožene sile so ponovno obstreljevale sovražne postojanke ob reki Mius in poškodovale s topniškim zadetkom oklopni vlak.

V Finskem zalivu so nemške lahke pomorske sile potopile lahko sovjetsko bojno enoto.

Na Siciliji so nemške čete v srednjem odseku obrambne fronte zavrnile sovražnikove poskuse za prodor z izgubami za nasprotnika. Pred južno obalo otoka je bila s težko bombo zadeta 8000 tonska prevozna ladja tako hudo, da so lahko računa z njenim uničenjem.

Na Atlantiku so letala potopila 10.000-tonsko trgovsko ladjo, dve nadaljnji veliki ladji pa sta bili hudo zadeti.

Oddelki sovražnih bombnikov so večeraj podneli napadi Helgolanda in nekatere kraje na severnemorskem obalnem ozemlju, med njimi Kiel, preteklo noč pa so ponovno izvedli hud teroristični napad na Hamburg, ki je povzročil nadaljnja razaranja v mestu. Prebivalstvo je imelo hude izgube. Protiletalska obramba je sestrelila 54 sovražnih letal.

Nemška bojna letala so metala v noči na 30. julija bombe na cilje v južni Angliji. Oslabne zaščitne enote vojne mornarice so potopile preteklo noč en angleški brzi čoln.

Trajna slabitev sovražnika

Berlin, 30. jul. s. DNB piše v dopolnilo poročila nemških oboženeh sil, da je po sodbi sedanjih kretanj sovjetskih čet na vzhodni fronti upravičeno mnenje, da so sovražnik pripravila nove množinske napade v odsekih kubanskega predmostja, ob Miusu in južno od Ladoškega jezera.

Glede borb v odseku pri Orlu piše nemška poluradna agencija, da se z nemško taktiko ločene obrambe, čeprav prinaša sovražniku določene koristi, kakor n. pr. osvoboditev Bolhova, še naprej dosega namen trajne slabitve sovražnika.

Srditi boji pri Orlu

Berlin, 29. jul. s. Iz vojaškega vira se doznava, da so bile tudi večeraj najhujše borbe na vzhodni fronti v odseku Orla, kjer je sovražnik zopet ves dan napadal z znanimi pehotnimi silami. V hudih borbah, označenih z menjajočimi se dogodki, so nemške čete odbile boljševiške napade in zadale sovražniku hude izgube, obsegajoče številne tanke. Nemško letalstvo je aktivno poseglo v borbo in sestrelilo 33 sovražnih letal. Edinice tankov in sovjetske pehote so bile razpršene, številne baterije so bile prisiljene k molku in zadane, je bila znatna škoda sovražnim prometnim vezem.

Izčrpanost anglosaškega letalstva

Berlin, 29. jul. s. Nemška poluradna agencija doznava, da je sovražno letalstvo po hudih izgubah, ki jih je utrpelo zadnje dni, izvedlo preteklo noč nad severno in zapadno Nemčijo samo motilne polete s posameznimi letali. Odvrženih je bilo nekaj bomb, ki niso povzročile škode.

Potopljen angleška podmornica

Lizbona, 30. jul. s. Angleška admiraliteta objavlja, da je britanska podmornica »P615« v zakasnitvi po svojem voznem redu in jo je zato treba smatrati za izgubljeno. Podmornica »P615« je bila zgrajena po izbruhu sovražnosti.

Kršenje pravic ameriškega kongresa

Lizbona, 27. jul. s. Iz Washingtona poročajo, da je senator Naye opozoril glede na povojne obveznosti Amerike, da se hoče vlada izogniti posvetovanju s kongresom. Po zatrdilu, da narod zahteva, naj se spoštuje ustava, ki nalaga odobrenje sleherne mednarodne obveznosti kongresu, je Naye posvaril, da bo država resno protestirala, če se bo nadaljevalo po tej poti.

Indijske žene sodelujejo v boju proti Anglosasom

Manila, 30. jul. s. Med tem ko so se Indijci v Veliki vzhodni Aziji strnili okrog Candre Boseja, so se indijske žene na Filipinih prostovoljno ponudile v službo za osvoboditev domovine. Snoci so se vse indijske žene v Manili zbrale v sedežu lige za indijsko neodvisnost ter so izrekle svojo odločitev, da se udeležijo pokreta za pregon Anglosasov iz Azije. Gospa Ševani, žena predsednika filipinske sekcije lige za indijsko neodvisnost je izjavila: Vse bomo storile, kar je v naši moči za dosego svobode in za našo indijsko armado. Me indijske žene lahko mnogo storimo in pomagamo možem s tem, da opravimo delo bolniških sester in druge dolžnosti. Javljajo, da se je že mnogo mladih žen prostovoljno javilo za bolničarke.

Težišče bojev pri Orlu

Vojaški sotruden graške »Tagespost« po- roča 28. julija iz Berlina.

Bojišča na vzhodu in jugu so v znamenju napadalnih kombinacij, ki se sicer ne vrše ob istem času, čeprav je bilo to prvotno nameravano, vendar pa se razvijajo sedaj že več tednov vzporedno. Tam, kjer se je bitka začela v znamenju materijalne bitke, se je v to smer tudi razvila, vendar popolnoma drugače kakor v prvi svetovni vojni. Temeljni značaj letošnjega ofenzivnega delovanja na vzhodu ni statičen, marveč dinamičen.

Povod, da se stvari razvijajo v to smer, je dalo pač orožje. Oklopne vojske, ki se borijo na nemški in ruski strani, dajejo obeležje tej bitki. To velja prav tako za defenzivno kakor za ofenzivno. V defenzivi se uporabljajo oklopna sredstva za elastično obrambo, seveda z upoštevanjem krajevnih protinapadov. Če nasprotnik napade z oklopnimi vozovi, morajo proti njim prav tako nastopiti oklopni oddelki z namenom, da zadržijo njegov pritisk in ga ustavijo. Po uničenju napadajočih tankov pa je cilj lastnih oklepnikov, da nastopajočo sovražno pehoto prav tako zne- lije v protinapadu — in ne samo nje, temveč tudi topništvo, ki ji sledi ter skuša stvari spremeniti v svoj prid.

Vse to doprinese k pojmu o materijalni bitki. Sedaj ni več tako, da bi bilo mogoče v tedne in tedne trajajočem pohodu napo- čiti ofenzivni del topništva, top poleg topa, na kakšnem operativno važnem delu fronte. Sedaj se takšne stvari delajo po- noči. Tudi topništvo je postalo v sedanjih časih vojne gibljivo. Od njega se zahteva, da se v vseh svojih municijskih potrebščinah takoj znajde na prostoru, ki je najprikladnejši za nameravani na- pad. Če je n. pr. sovjetsko poveljništvo na južni strani Ladoškega jezera nako- pičilo 350 baterij vseh kalibrov, s kateri- mi so otvorili bobnote ogeji, ki je trajal tri dni, se je moralo to oceniti kot do- kaz, da je tudi nasprotnik izbral svoj prednostni gibljivi postopka svojih sil, ki pomenijo velik napredek v primeru s primitivnimi prizadevanji v začetku se- danje vojne. Če navzlic vsemu temu pri sovražniku uspehi v poletni ofenzivi ne

ustrezajo naporom in pričakovanjem, ki so bila še nedavno osnovana na izrebi vseh bojnih sredstev, pomeni za nas to dokaz, da je poveljništvo nemškega boji- šča na vzhodu razumelo in znalo podvzeti vse ukrepe, ki so bili potrebni, da se zavrne sovražnik tako v pogledu taktike in strategije, kakor tudi številčne upo- rabe ljudi in tehničnih sredstev, vrženih v borbo.

Trenutno je težišče borb še na podro- čju pri Orlu. To žarišče je aktualno že od 11. julija. To moetišče, ki ga nasprotnik naskakuje, je postalo množični grob sov- jetskih oklepnikov. Na severu, vzhodu in jugu pri Orlu je sovjetska vojska izgu- bila v 12 dneh nič manj kakor 2500 tan- kov. Ta pojav nam priča, da je sovražnik pripravil ogromne sile za svojo ofenzivo, izpričuje pa tudi, da meče nepretrgoma sveže sile v bitko. Isto lahko rečemo tudi o bojišču na južni strani Ladoškega jeze- ra, medtem, ko vidimo, da je ob Kuban- u ob Miusu in ob Doncu silovitost na- padov popustila. Spričo izgub, ki so jih utrpeli sovjetske divizije na teh bojiščih v zadnjih dneh, to nikogar ne preseneča.

V ognju nemškega orožja so se sovjetske strelske divizije in oklopne brigade močno skurčile. To velja po večini tudi za opera- tivne rezerve, kolikor se jih je moral so- vražnik poslužiti v posameznih odsekih. Iz poročil, ki so na razpolago nemškemu vojaškemu poveljništvu, pa je razvidno, da so bili sovražni napadi na gotovih toč- kah tudi zaradi gostote sredstev izredno močni. In vedno se je posrečilo, da so nemške čete obvladovale sovražnika in njegovo orožje ter prebolele krize, po ve- čini pa so se po takšnih krizah same vr- gle proti nasprotniku. Doba množičnih napadov na orelskem področju še ni mi- nila. Ni mogoče prerokovati, ali ne bo sovražnik še enkrat razmažal fronte, ki se je mimogrede umirila, če pa je ostal doseženi nalet sovjetskih množic brez operativnega uspeha, lahko pričakujemo, da bodo nemške divizije tudi v bodočih dogodkih omogočile sovjetski vojski ti- sto odločitev, ki bi jo radi dosegli ne gle- de na sredstva, s katerimi razpolaga.

Novi civilni komisar v Črnomlju

Ljubljana, 30. julija.

S pravkar objavljenim ukazom je bil pomoč- nik komisarja javne varnosti dr. Pepe Ferdi- nando pooblaščen, da začne in do nove od- redbre prevzame posle civilnega komisarja v črnomeljskem okrožju.

Rdeči križ poroča

V pisarni IRK, V/a Ariella Rea 2/II. se naj zglasijo med uradnimi urami: Brancelj Marija (Strahomer), Jurešič Ivan (Moste), Babič Franciška in oseba, ki je poslala pa- ket Zupan Karlu, dalje Jelševar Amalija, Iščič Miroslav, svojci Likarja Stanika, Para Karlo, Sprah Otmar in Čof Emil.

Gospodarstvo

Zetev in trgategv na južnem Hrvaškem

Iz Mostara objavlja »Nova Hrvatska« članek o žetvi in trgovini v veliki župi Hum, ki ga v glavnem povzemamo tudi za naše čitatelje.

V južnih krajih Hrvatske je obdelan skoraj vsak košček zemlje, ker kmet ve, da je zanj najbolj sigurna prehrana žito. Ki ga je sam pridelal. Razen pridelosti kmetov so pripomogli k skrbi obdelavi zemljišča tudi traktorji, ki jih je poslala v te kra- je vlada.

Ječmen je obrodil dobro. Zetev je že zdav- naj končana in je pridelalec dober. Ječmen bo mnogo pripomogel k prehrani prebiva- lstva. Takoj, ko je bil požet, so kmetje na strniščih zasejali koruzo ali pa tobak.

Pšenica je obrodila dobro kakor ječmen, toda pridelalec je bil manjši, kakor so prič- kovali. Pšenica je dobro obrodila na pod- ročjih, kjer je bila zgodaj posejana. V kra- jih, kjer se je pojavila rja, pa je bil maj- ben pridelalec.

Koruzi je glavna hrana kmeta v teh krajih. Največ je raste po dolinah, nekaj pa je tudi v hribovitih predelih, kjer mnogo prej dozori. Zlasti v dolinah koru- za prav lepo kaže. Če bo v 10 do 15 dneh padel dež, se lahko pričakuje obilen pri- delek.

Vinogradi prav tako lepo kažejo. Čeprav ni bilo dovolj modre galice, se je perono- spora malokje pojavila. V večji meri se je pojavil oidij. Kjer pa so ljudje imeli na raz-

polago dovolj žvepla, so uspešno zatrati- to bolezen.

Sadja je bilo mnogo, zlasti češenj, ma- relj, jabolk, višenj in orehov. Tudi smo- ke so dokaj dobro obrodile. Zaradi zadnjih dveh hudih zim pa ni mogoče pričakovati tako dobre letine kakor prejšnje čase. V hribovitih krajih figova drevesa niso to- liko trpela zaradi mraza kakor v ravnin- skih predelih.

Povrtnina je odlično uspevala. Največ bo krompirja zelja, čebule in fižola. Krompir pa je dal slabši pridelalec kakor prejšnja le- ta, čeprav so bili pogoji za razvoj dobri. Najbrž je vzrok domače seme.

Tobak je glavni gospodarski proizvod teh krajev. Zaradi raznih okoliščin, posebno zaradi večje obdelave zemlje z žitaricami, so kmetje prijavili okoli 160 milijonov stro- kov. Tobak je že zasajen in okopan. Pona- kod ga celo že trgajo. Zlasti dobro je to- bak naredil na strniščih. Če bo še v tem mesecu padel dež, bo trgategv tobaka prav dobra.

Dobra žetev in trgategv na ne sme nika- rj zapeljati, da bi mislil, da v te kraje ni treba pošiljati hrane, zaključuje dopis v »Novi Hrvatski«. Treba je imeti v mislih, da so to najrevnejši in najbolj gosto na- seljeni hrvatski predeli in da tudi v najro- dovnejših letih pridelalec žita in drugih proizvodov ne zadostuje za prehrano prebivalstva niti pol leta.

Odločitev na Siciliji še ni padla

Graška »Tagespost« prinaša naslednji članek svojega berlinskega sotrudenika:

Ceprav se bojišče na Siciliji v nobenem primeru ne da primerjati z ogromno raz- sežnostjo vzhodne fronte, ni mogoče ta- jiti, da gre Angležem in Američanom na sredozemskem otoku za prav tako važno odločitev, kakor bi jo radi izsilili Rusi v drugih okoliščinah s prodorom na ruskem bojišču. Treba je ugotoviti, da se vdor- nikom na Siciliji v zadnjih dnevih ni po- srečilo priti nikamor naprej. Na področju pri Kataniji so Angleži absolutno obtičali. Američani pa so se morali na nekaterih krajih celo umakniti. Premikanja, ki so jih izvedli nemški in italijanski oddelki v se- verovzhodni Siciliji, so nasprotnika zape- li, da je povečal svoj pritisk v severni smeri. Na vzhodni strani Cefaluyu napa- dajo ameriške čete na dolgi cesti, ki se vleče ob nabrežju iz Palermo proti Mes- sini. Močna koncentracija nemško-italijan- ske vojske jih je prav gotovo presenetila.

Tako je na celotnem sicilskem bojišču v trenutku značilno to, da je zavladalo povsod povečano topniško delovanje. Po- doba je, da se je nasprotnik umiril, da je zadel na glavnino nemške in italijanske vojske, zaradi česar mora sedaj izvesti odločilni napad na Katanijo. V ta namen so bile otvorene obsežne topniške priprave. Toda prav tako je napotil položaj Američane, ki so obtičali v sredini sici- lijskega bojišča, da so začeli na mnogih me- stih podvzemati poskuse za prodor z oklop- nimi vozovi. Ti poskusi so se izjalovili spričo nemško-italijanske obrambe. An- gleškoameriški oklopni oddelki so pri tem utrpeli izredno hude izgube.

Položaj na ravnini pred Katanijo je bil v zadnjih dneh večkrat predmet angleške- ga razpravljanja. Liddle Hart, ki zastopa v »Daily Mailu« mišljenje, da se prava odločitev za Anglosase na Siciliji leži bli- žje in da niso niti Angleži niti Američani v zadnjih osmih dneh prišli nikamor na- prej, ugotavlja z žalostjo, da se je napre- dovanje angleške 8. armade vzdolž sici- lijske obale proti Kataniji ustavilo zaradi sovražnega odpora na »prav grdem me-

stu«. S tem, piše Hart dalje, da je na- sprotnik skurčil svoje čete na majhnem prostoru, se je obrambna fronta bistveno ojačila ter onemogočila izvedbo napadal- nih načrtov. Zato si ne sme nihče delati nobenih utvar zaradi nagle zasedbe Pa- lermo in Marsale ter je treba računati s trdovratnostjo bojev, v katere se je za- pletla 8. armada generala Montgomeryja pred Katanijo z nemškimi divizijami. Po- dobno piše tudi »Exchange Telegraph«, ki ne prikriva izvestnih težav, na katere je zadel angleška 8. armada pred Katanijo. Nemške čete se borijo odločno in zagri- zeno. Že dva meseca pred invazijo je bila ravnina pri Kataniji od branilcev pripra- vljena in se je spremenila v izvrstne po- stojanke za pozicijsko vojno. Topovi so vgrajeni v kamnite temelje ter zaradi tega nedostopni angleškim letalom. Angle- ška 8. armada stoji na ploščati ravnini, kjer nima nobenega križja. Pod temi po- goji se bitka za Katanijo lahko izvede z izrednimi izgubami napadalca, takšnih izgub pa Montgomery očitno ne čuti vzeti nase.

Preden pa bi prišlo do tega, je še da- leč Angleži sami priznavajo, da branilci zagrizeno branijo vsako ped zemlje. Proti- letalsko topništvo dosega tudi na Siciliji največje uspehe. Na področju južno od Katanije ni sestrelilo le mnogih sovražnih letal, temveč tudi ogromno težkih tankov, lafet, transportnih, municijskih in drugih voz. V desetih dneh so ti topovi sestrelili sedem izkrcavalnih čolnov, dva brza čolna in eno korveto, poškodovali pa tri križar- ke in zažgali angleški rušilec. Navzlic sil- ni vročini, ki vlada sedaj na Siciliji, ka- žejo pešci in grenadiji svoje najodličnejše sposobnosti. Tudi letalci izpolnjujejo svojo dolžnost. Sovražne postojanke, kolone oklepnikov in dovornih sredstev uničuje- jo z vsakovrstnimi razstrelivi; pri tem ne puščajo vnevar niti letališč, kakor kaže usoda Gele in Pachina. Tudi oskrbovalna mornarica trpi zaradi tega delovanja. Bombardirano je bilo pristanišče v Augu- sti in zadete so bile v njem transportna ladja z 8000 br. reg. tonami, ena križarka in še ena ladja. V pristanišču Sirakuze ležijo poškodovane sovražne ladje, kate- rihi tonažo cenijo na 36.000 ton. Vsak dan odhajajo mnoge poškodovane ladje proti Gibraltarju, kamor jih vlečejo v popravilo. Borba proti sovražnim ladjam se torej neprestano nadaljuje z dobrimi uspehi.

Narečite se na romane DOBRE KNJIGE!

Claude Gouvel:

Tekmeca

(Prevod iz francoščine.)

Kakih dvajset se nas je zbralo s ko- zarci v roki okoli Rolanda Chanceroisa, da proslavimo njegovo izvolitev v fran- cosko akademijo. Naše veselje nad tem dogodkom je bilo tem odličnejše, saj je bil Chancerois eden izmed tistih redkih mož, ki uganajo tolažilno besedo, po ka- teri človek hrepeni, in prijateljsko uslu- go, za katero se ga nihče ne drzne prositi. Le to se nam je zdelo neupravičeno, da ni- smo bili že prej deležni te radosti; kajti že davno bi bila pristajala ta čast Chan- ceroisu, znamenitemu pisatelju razvema- jočih pesmi, po življenju posnetih dram in pozornost vzbujajočih romanov. Toda ve- dno se je doždevalo, kakor da mu ni bilo do tega. Mogoče je bila to ne nekaka skromnost? Ali brezbriznost? Ali kratko malo strah pred neprijetnostmi, ki se jim človek izpostavlja, ko se poteguje za tako čast? Nič nismo vedeli. In če je kdaj v njegovi navzočnosti nanesel pogovor na to, je navadno on sam zasulak govorico.

Sedeli smo in prebirali slavljenco, la- godno v naslanjaju sedečemu, iz vsega sveta došli brzojavke s čestitkami. V tem se je prijavil mladi Robin, novinar, ki ni bil zamudil še nobene prilike in je vsako literarno osebnost izpraševal in ki je znal ko nihče drugi prodreti tudi zaprta vrata in priti do zakrjenih src.

Stopil je v sobo, lahkono, smehljajoč se, navdušen, skočil k južniku dneva in je mimogrede dobrohotno in vpludno pokladi- val temu ali drugemu, ki nismo še mislili

na akademijo. S svojim prijetnim glasom je večkrat ponovil: »Častiti mojster!« Ho- tel je biti prvi. Ni se hotel zadovoljiti z neosebim poročilom. Bilo mu je do spo- mina, do nečesa, kar bi utegnilo približati mojstra njegovim bralcem. Čudovito je bilo, kaj vse je hotel mladi mož.

Roland Chancerois ga je pustil govoriti, puhaj gost dim iz svoje velike pipe in končno dejal:

»Prav! Povedati vam hočem anekdoto, ki sem jo bil že tako prihranil prav za današnji dan — mogoče jo utegneta kdaj uporabiti.

Sestnajst let je od tega — da, šestnajst let — moj sin, ki ga vsi poznate, je bil tedaj star dvanaest let.

Jaz sem jih imel sedem in trideset in bil sem šele neznanen začetnik — le pu- stite, jaz že vem, kaj pravim. Slednjic je to postransko.

Robert je hodil tedaj v gimnazijo. Za- sledoval sem od vsega začetka njegovo so- lanje. Pripraviti sem ga hotel, da bo znal ločiti potrebno od nepotrebnega, in mu dokazati, da je bistvo vsakemu napre- dku osebni napor.

Vsak dan pred kosilom sem ponavljal z njim njegovo nologo. Naj sem tudi na- letel pri njem na marsikatero vrzel v nje- govem znanju, meni je pa manjkalo na vseh koncih in krajih. Kolikor sem le uteg- nil, sem prikrival svoje neznanje sinu. Zgodovina in zemljepis, to je šlo še kolik- or toliko. A realnim učnim predmetom nisem bil kos in posebno matematika je bila pravo strašilo za mene.

Na srečo je prihajal vsak teden četr- tek. Ta dan se je zopet dvignilo spošto-

vanje do mene pri sinu, kateremu ni bila ušla nobena moja zadržga.

Vsak četrtek je namreč moral spisati Robert za šolo domačo nologo. Prebiral mi je te domače naloge: »Prednosti štirih letnih časov«, »Gozd v jeseni«, »Pot v šolo«. Jaz sem mu popravljal neprimerne, čisto mu dvojne izdaje, dodal tu pa tam kak olesnjujoči prizdevnik, kako opazko, kako dopolnilo, na kar sem bil zelo po- nosen.

Prihodno sredo sem čakal nestrno, da mi Robert pove red, ki sva si ga bila za- služila v nalogi.

Red je bil navadno precej dober, izbolj- šal se ni in moj sin je govoril s slabo zata- jeno zavistjo o »zelo dobrem« ali »izvrst- nem« redu, ki ga je bil eden njegovih to- varišev vedno deležen, čeprav je bilo očit- no, da si je dal narekovati vse naloge — po očetu.

Tudi brez posebnega poznavanja člove- ške duše je lahko vsakdo uganil, kako je Robert hlepel po izredno dobrem redu in po tem, da se njegova naloga kot naj- boljše prebere vsemu razredu.

Očetovska ljubezen in brez dvoma tudi nekaka domišljavost sta me prisilili do sklepa, da spisem naslednjo nologo sam.

Naloga se je glasila — prav dobro se še spominjam — »Moj najlepši dan v po- čitnicah« in Robert je spisal po mojem narekovanju nekaj strani, na katerih sta se složno družila humor in poezija.

Sledečo sredo je prišel ves sredo do- mov: »dobil je bil zelo dobro«, prav enak red ko njegov tovariš.

Mene ta izid ni mogel zadovoljiti; sedel sem tisti večer k svoji pisalni mizi in se

trudil več ur, da doženem, zakaj me žene neumljiva notranja sila do tega, da po- stanem letalec-krmar, kar se sicer ni uje- malo, kar je pa nudilo ugodno podlago vsakovrstnim poetičnim izlivom.

Prišla je zopet sredo in dobil sem — malokdaj sem se v svojem življenju bolj veselil — pozornost vzbujajoči »izvrstno«. Prekosil sem bistveno svojega tekmeča, ki sem se ga tako bal.

Nobeden ne verjame, kako zviti posta- nel je, kaj otroci — Robert je točno ve- del, kaj dela. Prijel me je bil za moje častilakomnost in jaz sem moral nadalje- vati, pisal sem mu naloge, da bi kakovost njegovih nalog preočito ne pojema.

Sicer kmalu ni šlo več zanj... marveč — in to so vedeli pedvornno njegov pro- fesor, njegovi sošolci in ves licej — šlo je za mene. Moje ime je bilo na prevestil in ime očeta Robertovega sošola.

Vse leto je trajal obupni boj, bil je to literarni dvoboj na šolskih tleh, in v tem boju, priznati moram kljub svoji skrom- nosti, sem zmagal jaz.

Najbolj očitna posledica te zmage je bilo dejstvo, da sem si bil nakopal na gla- vo nespravljivega osebnega sovražnika, očeta Robertovega sošola, ki mi ni nikdar odpustil svojega poraza.

Kajti on je bil tedaj že član akademije. Nočem izdati njegovega imena... bil je eden zadnjih med tistimi, ki jih je smrt opokladila iz te slavne družbe... Dokler je živel, si nisem upal pogovarati se za izvolitev v akademijo. On bi se bil vsaki moji izvolitvi odločno upri-č

izdelujejo v Italiji, in podobna vlakna »perlon«, ki jih izdelujejo v Nemčiji. Ta vlakna imajo izredne fizikalne lastnosti in se odlikujejo po svoji odpornosti in trpež- nosti. V tem pogledu daleč nadkriljujejo vsa naravna tekstilna vlakna. Proti kemičnim vplivom so mnogo bolj odporna kakor naravna vlakna, četudi ne dosežejo odpornosti vlakna PC. Za vlakna »perlon« in »nylon« je značilna nizka specifična teža 1.1 v primeri s pecifično težo svile, ki znaša 1.37, in specifično težo volne, ki znaša 1.5. Trdnost teh vlaken presega trdnost vseh naravnih vlaken. Za primerjavo nam služijo naslednje trdnostne številke: perlon 50 do 55, naravna svila 30 do 40, bombaž 12 do 17, volna 5 do 7. Tudi elastičnost je mnogo večja kakor pri volni in naravnih svili, izredna odpornost pri upogibanju, pa se sploh ne da primerjati z naravnimi vlakni. Ker vlakna niso biološkega izvora, jih ne napade gnoloba in se tudi po večletnem ležanju v vodi ne spreminjajo. Tkanine iz teh vlaken se lahko kuhajo in tudi likajo, ker zdrže tempera- ture do 260 stopinj Celzija.

Kakšno bodočnost ima nylon in perlon kot surovina za izdelovanje najrazličnej- ših tekstilnih izdelkov, dajejo slutiti polizkusi, ki so jih napravili v raznih državah. Četudi je bilo v naprej pričakovati, da bodo sin- tetična vlakna spričo visoke trdnosti, elastičnosti, trdnosti proti upogibu in obrabi trdnosti kmalu pridobila velik pomen v tekstilni industriji, so vendar presenetili polizkusi, ki so bili napravljani s praktič- nimi oblačilnimi predmeti. Že tedaj, če se primeša naravnim ali umetnim vlaknom 20 do 30% sintetičnih vlaken, se trpežnost tekstilnih izdelkov izredno poveča. To velja zlasti za nogavice, ki se na stopalu zelo obrabijo in kmalu strgajo. Polizkusi z no- gavicami nudijo tudi najboljši dokaz o odlični uporabnosti novih vlaken.

Tako so napravili polizkuse s svilenimi damskimi nogavicami iz perlonu v teži 30 gramov. Po 20dnevni nošnji in 20 kratkemu pranju so kazale nogavice iz perlonu le 1.1 poškodb, medtem ko so svilene noga- vice v enaki teži pri enakem nošenju poka- zale 19.8 poškodb. 39% nogavic iz perlonu je bilo po 20 dnevni nošnji in 20kratnem pranju docela nepoškodovanih, medtem ko od navadnih svilenih nogavic ni ostala ne- poškodovana niti ena. Še ugodnejši so bili rezultati pri težjih nogavicah. Polizkusi z močnimi moškimi nogavicami v teži 125 gramov so pokazali naslednje rezultate. Nogavice iz čiste volne so po 70dnevni no- šnji pokazale povprečno po 7 lukenj, med- tem ko je od nogavic iz perlonu po 170- dnevni nošnji in 56kratnem pranju poka- zala le vsaka tretja poškodbo.

Uporabnost perlonu in nylona pa ni sa- mo odlična pri oblačilnih izdelkih. Nova vlakna se bodo z velikim uspehom lahko uporabljala v najrazličnejše svrhe, tudi za gonila jermenov, za vrvi in zlasti tudi za dežne plašče in dežna oblačila ter pokri- vala za vozove in vagoni, to pa zaradi majhne teže in okolnosti, da tkanine iz sintetičnih vlaken ne vsrkavajo vode, tem- več jo odbijajo. Podobno kakor vlakna PC se bosta tudi nylon in perlon uporab- ljala povsod tam, kjer pridejo tkanine po- gosto v stik z vodo, tako n. pr. v ribi- štvu, pri čemer je še posebej povdariti večjo odpornost in trpežnost mrež iz sin- tetičnih vlaken. Pri tkaninah za perilo in obleke pa se bosta lahko nylon in perlon uporabljala tudi mešano z drugimi vlakni. Pri tem se bistveno zboljša trpežnost tka- nine in tudi elastičnost.

Velika nova področja se odpirajo za uporabo sintetičnih vlaken tudi na drugih področjih. Tako se lahko umetne ščetine odlično uporabljajo za najrazličnejše kr- tače. Ker umetne ščetine iz sintetičnih vlaken niso izpostavljenje gnitju, se bodo uporabljale pri izdelovanju krtačic za zo- be. Take krtačice, ki ne gnijejo, so bolj higienske, vrhu tega pa so odporne še in dolgotrajnejše.

Gospodarske vesti

— Iz trgovinskega in zadržnega regi- stra. Pri trdki »Sekotex«, družbi z o. z. v Ljubljani, je bil vpisan kot nadaljnji po- slovodja Adolf Zalta, tekstilni tehnik v Ljubljani. — Na Naprednem tisku, zadru- gi z o. j. v Ljubljani, je vpisan za sopo- dobovanje pooblaščen Jozef Reiser, di- rektor v pok. v Ljubljani. — Pri Nabav- ljalni zadrugi železničarjev Ljubljanske pokrajine je bil izbrisan član upravnega odbora Josip Magajna, vpisan pa kot član upravnega odbora Janez Sever, železniški uradnik v Ljubljani. — Pri Lesni zadru- gi »Ljubljanski vrh« na Verdu sta bila iz- brisana člana upravnega odbora Franc Furlan in Matevž Nagode, vpisana pa An- ton Petrovič in Franc Stražisar, oba po- sestnika iz Verda.

Maksimalni cenik

Maksimalni cenik št. 9, ki velja po na- redbi Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino od 10. aprila t. l. naprej, določa za mestno občino ljubljansko naslednje ce- ne na drobno (z všteto trošarino):

1. Kruh iz enotne moke v kosih do 220 g 2.30 lire, v kosih od 400 do 1.000 g 2.20 lire, v kosih od 400 do 1.000 g 2.20 lire; testenine iz enotne moke 3.90 lire za kg; enotna pšenčina moka 2.70 lire; enotna koruzna moka 2.20 lire; riž navadn 2.70 lire; fižol 6 lir za kg.
2. Jedilno olje (olivno) 14.70 lire za liter; surovo maslo 28.40 lire za kg; slanina so- jena 19 lir za kg; mast 17 lir za kg.
3. Kis, 4% vinski 6.35 lire za liter.
4. Mleko 2.50 lire za liter; kondenzirano mleko v dozah po 880 g 15.90 lire za dozo, v dozah po 385 g 7.55 lire za dozo.
5. Sladkor: sladkorna sipa 8.25 lire za kg, v kockah 8.35 lire.
6. Mehka drva, razžagana, franko skla- dišče trgovca v Ljubljani 33.60 lire za stot; mehki robanci (žamane), približno 1 m dolgi, franko mestno skladišče 40 lir za stot; trda razžagana drva 40 lir za stot; enotno milo, ki vsebuje 23-27% kisline, 4.10 lire za kg.

Tečaj za vojaške pravnike

Iz Berlina poročajo, da bo na pravni in državnoznanstvi fakulteti vseučilišča v Greifswaldu od 1. avgusta do 3. oktobra poletni tečaj za vojaške pravnike in voj- ne invalide pravnike. Obisk tečajev je do- voljen tudi dijakom, ki so vpisani na dru- gih univerzah.

Možgani — trajna radijska postaja

Tudi sodobna znanost se prav malo ve o človeku in njegovih skrivnostih. To velja še prav posebno za naše možgane in njihovo delovanje. Znanstveniki pravijo, da so človeški možgani pravcata oddajna in sprejemna radijska ali brzojavna postaja. Naj navedemo nekaj zanimivih primerov, katere so doživeli sami ali na drugih ugotovili ljudje, ki so to vprašanje raziskovali.

Nevaren in izredno podjeten slepar, ki je v ječi pričakoval, da ga bodo poklicali pred sodišče, je preiskovalnemu sodniku med drugim dejal: »Kadar sem blagajniku kake banke predložil ponarejen ček, sem si zmeraj prizadeval misliti na kar koli, samo ne na dejanje, ki sem ga vršil. Če bi mislil na dejanje, se mi zdi, kakor da bi skrivnostna sila opozorila blagajnika, kaj je na stvari.« Isti slepar, ki je nedvomno posredoval tudi precejšnjo merico naravnih duhovitosti, je sodniku predlagal še naslednji poizkus: »Ko boste hoteli dvigniti v banki denar, poizkusite na tistem sami pri sebi misliti, vztrajno misliti, da je ček ponarejen! Da je ček ponarejen in da ste slepar! Zagotavljam vas, da bo blagajnik postal nezaupljiv in pikolovski natančen. Vaše skrite misli bodo nanj tako učinkovale, da bo postal pozoren na vas in se bo hotel prepričati, če je ček v redu.«

Sodnik, ki se je mnogo ukvarjal s takim vprašanji in je napisal pored svoje spomine, trdi, da je res večkrat naredil ta poizkus in skoraj zmeraj je bilo tako, kakor je napovedal zaprti slepar.

Skoraj zmeraj, poroče kdo, zakaj pa ne zmeraj? Ni težko odgovoriti. Morda je bil blagajnik tako zaverovan v svoje skrb, da je bolj ali manj avtomatično izplačal denar, zato niso mogli njegovi možgani sprejeti tujega, čeprav lažnega sporočila sodnikovih možganov, ali pa sodnikove misli niso bile dovolj zbrane.

Znani psihiater Mignet ve povedati o zanimivem primeru, ki ga je opazoval pred 20 leti. Njegov znanec je imel blaznjivo ženo zelo občutljivih živcev. Žena je mnogokrat nemirno spala, sama s seboj govorila in se premetavala po postelji. Njen mož je po psihiatrovem nasvetu neke noči, ko je bila žena spet prav nemirna v spanju in je večkrat zaklicala: »Na pomoč! Na pomoč!«, komaj slinilo dihal v njo: »Ne boj se! Jaz sem pri tebi in ne dopustim, da bi ti kdo kaj storil!«

Na največje presenečenje moža se je žena res v trenutku umirila. Mož je s poizkusi nadaljeval in jih stopnjeval. Ob neki priliki, ko se je žena v spanju le rahlo razburjala, ji je samo v duhu, ne da bi premaknil ustnice, sugeriral naslednje: »Povsem upravičeno je, da se razburjaš. Grozi ti huda nevarnost. Jaz te bom ubil... Tvoj konec je tu...«

Zenin nemir se je v trenutku, istočasno, ko so bile te besede mišljene, tako povečal, da se je zbudila. In na možje vprašanje, zakaj se je zbudila, je priznala, da se ji je sanjalo, da jo mož namerava ubiti... Pripomniti je treba, da mož ni bil nikakršni »medij« in žene nikakor ni bilo mogoče hipnotizirati.

Skoraj vsakomur je znano, da se tu človek ozre, če ga kdo od zadaj opazuje, čeprav on tega ne ve. Ozri se bo skoraj v vsakem primeru, razen če je močno zamišljen v nekaj, kar je priklenilo vso njegovo pozornost. Poizkusil sem opazovati kakega človeka, ki ni vedel, da ga kdo opazuje in tega tudi ni mogel videti. Opazoval sem ga in mu v duhu sugeriral, naj se ozre. In se je ozrl. Obraz pa mu je spreletelo nekaj, kar bi smel imenovati razočaranje.

Pred leti sem hodil vsak dan ob isti uri po neki ulici, kjer je bil dekliški internat. Zmeraj so slonela na oknu tri dekleta in gledala živahno življenje. Sčasoma smo se na videz spoznali in počasi sem se deklet na oknu tako privadil, da sem zmeraj pogledal, če so tam. In pri njih je bilo podobno. Nekega dne pa sem izostal. Mimo internata sem šel tri ure kasneje. In ko sem zavil v isto ulico, sem se najprej spomnil deklet in pogledal na okno. Ni jih bilo. Ko pa sem se oknu približal, so se vse tri pojavile in naši pogledi so se srečali... Šel sem mimo in se čez čas ozrl. Deklet ni bilo več.

Slučaj ali kaj? Ne. Ko sem nadaljeval svojo pot, se mi je zabliskala nenavadna misel. Kaj če bi poizkusil ob nedoločeni uri, ob uri, ko dekleta nimajo navade sloneti ob oknu, priti mimo in jih v duhu klicati k oknu? Ta misel mi ni dala miru. Naslednji dan sem bil že zgodaj pri internatu, in sicer tako, da me niso moge videti. Osredotočil sem misli in »klicale« dekleta k oknu. In res so prišli! Poizkus sem večkrat ponovil in je, razen enkrat, zmeraj uspel.

Od tedaj sem posvečal temu vprašanju vso pozornost. Dobesedno hlastal sem za takimi primeri in dosegel zanimive uspehe. Ugotovil sem med drugim, da ta pojav, odnosno ta »radijska postaja«, brezhibneje oddaja in sprejema med sorodniki in ljudmi, ki se imajo radi.

Čim ožje je sorodstvo in čim večja je medsebojna simpatija, tem močnejši so skrivnostni valovi.

Naj navedem primere, o katerih sem se prepričal sam. Ona ni imela navade stati ob oknu svoje sobe in gledati na cesto in on ni imel navade postajati na cesti in gledati v okna. Pa je kljub temu tu pa tam obstal pod njenim oknom in si zaželel, da bi jo videl, samo videl. Želja se mu je takoj uresničila, ker ona je stopila k oknu, čeprav sama ni vedela zakaj. Zgodilo se je tudi, da se je sredi noči prebudila in stopila k oknu in on je stal spodaj.

Pred nedavnim pa se mi je zgodil še zanimivejši primer. Okrog polne sem govoril z neko znanco in sem skušal doseči sestanek, a nji očividno nekaj ni ugajalo, ker me je zavrnila, češ da gre s prijateljicami v kino. In potem sva se pogovarjala o tistem in o drugih filmih in še o mnogem. Najin razstavek je bil zelo prijateljski in še med potjo domov sem se odločil, da ne bom iskal drugih prilik, temveč da bom popoldne dovršil delo, ki sem ga že delj časa odlašal. Ko sem se ga lotil, me je obšel čuden nemir, ki je trajal nekaj minut, tako da nisem mogel zbrati misli. Potem sem kratak čas delal, nakar se mi misli ušle k moji znanici. Kmalu nato pa me je znova obšel nemir in ukresala se je misel da moram delo hitro dokončati, ker sicer ne bom došel za časa v Tivoli, kjer naj bi bila čez uro ali kaj moja znanica! Pa saj je šla s prijateljicami v kino! — se je nekaj oglašalo v meni. Toda vse prepričevanje, prepričevanje, ki je imelo stvarno podlago, me ni moglo pomiriti. Z največjo naglico sem delo dovršil in odvihral z doma kakor tisti, ki gre na prvi sestanek in je prepaden ugotovil da bo došel na določeno mesto šele pol ure pozneje. Ko sem se bližal Tivoliju, sem premišljeval, po kateri strani bi šel in sem se odločil za srednjo pot. In ko sem

prekoračil železniško progo, sem se zagledal svojo znanco, ki mi je prihajala naproti! Najprej me je vprašala, kam grem. Odvrnil sem nehoti, da k nji in da mi je »nekdo« povedal, da je tu. In ona mi je povedala, da ni šla v kino in da je mislila name...

Nekoč sem potoval in sem prenašal velik kovček. Pa sem v Kolodvorski ulici zagledal stražnika. Mož postavil me je oddaleč bežno pogledal in nekaj se mi je zabliskalo, da me bo ustavil. V tistem trenutku je redar, ki je že brezskrbno usmeril svojo pozornost drugam, sumljivo pogledal vame, da sem mu kar naproti stopil in že sva bila skupaj. Vprašal me je, kaj imam v kovčku in od kod sem. Ko sem mu pokazal in povedal, se je pomirjen oddaljil.

Poizkuse sem delal tudi med jezikovnim poukom. Učenki ali učencu sem skušal sugerirati besedo, ki se je ni zapomnil. In skoraj zmeraj sem uspel. Včasih se je zdelo, da s težavo izgovori tisto besedo, kakor da bi se davil, in ni bil uverjen, ali je prava ali ni.

Če bi hotel naštet še ostale primere, bi mi zmanjkalo prostora. Ni dvoma, da se dā z vztrajnim vezbanjem »brzojavno« poročanje med človeškimi možgani izboljšati, da postane tajna »postaja« v možganih občutljivejša in bolj zanesljiva.

Če bi moja stara teta, ki že več kakor četrto stoletja mirno počiva pod večno odejo, stopila danes v sobo, kjer je sprejemni radijski aparat, bi bila uverjena, da je to sam hudič in bi se trepetaje križala, ko bi ji pa povedal, da poslušamo prenos sv. maše iz cerkve sv. Petra v Rimu, bi bila prepričana, da sem zblaznel in bi jo bržčas zadel kap. In vendar je radio za nas že nekaj vsakdanje. Ali bi se morali zato res čuditi, če bi nekaj desetletij mogli na razdaljo, če že ne vse govoriti, vsaj v glavnih potezah razložiti svoje misli?

Beneške gondole v vojni

Kadar nanese pogovor na Benetke in vzbudi ta beseda v poznavalcu konkretno podoben tega mesta, se človek nehoti spomniti na golobe na trgu sv. Marka in seveda tudi na gondole, brez katerih si Benetke skoraj ne moremo predstavljati. Toda Benetke z gondolami živijo samo v predstavi povprečnega Srednjeevropeca. Le tujec, ki se je mimogrede mudil v Benetkah, si ne more Benetk predstavljati brez gondol. Tujec je prepričan, da je gondola edino prometno obilje Benetčanov. O majhnih ladjicah, tako zvanih »vaporetti«, pa imajo tujci, ki pridejo v Benetke, popolnoma napačne predstave.

Zlata poroka pri Štibernikovich

V nedeljo 25. t. m. sta na svojem domu v Trnovem v ozemlju svoje rodbine in prijateljev praznovala g. Martin Štibernik in njegova žena Marija pomembni življenjski jubilej, 50letnico skupnega življenja. Poročila sta se 23. julija 1893 v cerkvi sv. Petra v Ljubljani. Kakor sta bila vajena spočetka živeti v

skromnem zatišju, tako sta tudi svojo zlato poroko obhajala tiho in skromno v spominu na minula leta, ki so jima potekala v skrbi in neumornem delu za družino. Saj se jima je rodilo osem otrok, od katerih jih je šest že umrlo. Preostali jima je še edini sin Martin, znani pevec tenorist, in hčerka Ivanka, ki po stari trnovski tradiciji vrtnari in gospodinja na svojem domu.

Jubilant se je rodil 11. novembra 1865 v Grosupljem na Dolenjskem, žena Marija pa 22. februarja 1868 v Selcih pri Skofji Loki. Martin Štibernik je bil najprej zaposlen pri gradnji dolenske železnice, pozneje pa 16 let v Knez-Zupančičevi opetaki kot kurjač. Pa tudi mama ni držala križem rok, ampak je delala polnih 32 let v nekdanji ljubljanski predilnici. Slavljenca sta zdrava, krepka in zadovoljna dočakala zlati jubilej svojega zakonskega življenja, ob katerem jima vsi prijatelji in znanci izrekamo čestitke z željo, naj bi se zlatemu pridružil še biserni jubilej.

Resnica je popolnoma drugačna. Gondole in njihovi veslači, gondoljerji, preživljajo sedaj zaradi vojne hudo krizo. Že tretje leto je Italija v vojni in izredni časi nalagajo vsem slojem gotove omejitve. Za motorike je na razpolago le omejena količina goriva, zato se je moral promet z ladjicami v Benetkah skriti na najmanjšo mero. Kljub temu pa ni napočila zlata doba za gondole in gondoljere.

Gondola je bila in je še danes v Benetkah prometno sredstvo, ki pride v poštev le za turiste in novoporočence ter takšne, ki obiščejo Benetke prvič v življenju. Pravi Benetčan se ne vozi po benekških lagunah z gondoljo, če nima za to prav posebnega vzroka. Takšen povod je n. pr. poroka ali smrt, odnosno pogreb. V ostalem obstoje neka psihološka naspotstva med Benetčan in gondoljeri. Benetčan se ne čuti prav nič počasnejši in pomoljši, če se mora peljati v gondolli med lagunami. Gondoljerji pa tudi nič kaj radi ne prevažajo domačinov, katerim so dobro znane njihove ukane. Saj se da z gondoljo zaslužiti samo pri ljudeh, ki se ne razumejo natančno na tarifne postavke ter so pripravljeni plačati dogovorjeni znesek za vožnjo. Zaradi tega hodijo benekški domačini najraje peš ali pa se prevažajo z že zgoraj omenjenimi »vaporetti«.

Italijanska vlada z zaskrbljenostjo sledi položaj gondoljerjev v sedanjem času in je napela vse sile, da bi omilila krizo, ki je zadela gondoljerski stan. Nedavno je bila dana gondoljerjem na razpolago večja vsota denarja, da se s to podporo laže prebijajo skozi stiske in te gobe današnjega časa. Gondole imajo namreč veliko kulturno in umetniško vrednost. V ostalem je treba pomisliti, da je število gondol v Benetkah danes mnogo manjše, kakor v dobi razcveta benekške republike. Včasih je bilo v Benetkah 10.000 gondol, ki so švirale sem in tja po morski gladini. To je bilo tedaj, ko so bile Benetke na vrhuncu moči, razkošja in slave. V svetovni vojni, ko so prišle Benetke v neposredno območje vojnega dogajanja ter je bilo civilno prebivalstvo evakuirano, je prvič nastopila kriza gondoljerskega stanu z velikimi posledicami. Danes je v Benetkah samo še 600 gondol, ki dajejo zaslužek svojim lastnikom. Za vse te ljudi mora danes skrbeti vlada, kajti zaslužek je ničel in družini primanjkuje, ki bi gondoljerjem lajšali življenje, ni na razpolago.

Striščarova pisma

Tretja žena Avgusta Striščarja, Harriet Rose, je zdaj, 30 let po smrti svojega soproga, objavila pisma, ki jih je pisal v letih od 1901 do 1903. Prevod pisma v nemščini bo v kratkem izšel.

sveta; tu so poleg kronike naših razstav poročila o pogrebu Riharda Jakopiča, o otvoritvi posmrtnih rezav del Ivana Vavpotiča s celotnim govorom dr. Windischera in S. Šantla ter vrsta krajših informativnih beležk. Med novimi knjigami je med drugim ocenjena »Moderna španska lirika« v prevodu Alojza Gradnika, z ilustracijami M. Maleša in uvodnim esejem B. Borka. Poleg Jakopičevih slik so v tem zvezku reprodukcije slike Zorana Mušiča, Nikolaja Omerića, Maksima Sedela, St. Kregarja, kipi K. Futrlja, Zdenka Kolna, Franečeta Gorjeta ter slike in grafike R. Debenjaka, Bruna Vavpotiča, Fr. De Goye, A. Böcklina (»Vojna«), dalje nekateri primeri umetnosti Františka Bilka in ruske ikonegrafije in dve teozofski člana Italijanske akademije Ardenga Sofficia.

Literarna priloga »Živa njiava« je tokrat dokaj obilna. Posebno zanimivo so štirideset neznane pesmi Josipa Murina Aleksandra v (po rokokušu v Mestni knjižnici). Anton Debenjak je posvetil sonet manom Ivana Vavpotiča in pripeljal besen »Paček in muha«. Marij Skalan je zastopal z dvema pesnima (Poslanica iz groba Ljubezen). Pavel Karlin se oglaš po dolgem presledku kot pesnik z »Večerom ob Gradščici«. Leopold Staneč ima sonet »Zeni«, Borut Zerjav pa je poslovenil iz Hölderlinove poezije stih z naslovom »Pojanje«. Iz Omara Hajama štirinaststičnik objavlja A. Debeljak za celo stran novih primerov, iz »Moderne španske lirike« pa je ponatisnjena J. Ménezova »Pokrajina srca«. Aforizmi o ljubezni ter kazalo 7. letnika zaključujejo to lepo, okusno natisnjeno in zares reprezentativno slovensko revijo.

Alojz Gradnik, »Bog in umetnik«

Kot bibliofilska izdaja Bibliofilske založbe (Umetnosti) je izšla v tisku Narodne tiskarne epinomu Riharda Jakopiča posvečena pesem

Pontefice circundato dal fedeli visita le rovine della Basilica di San Lorenzo — Papež med verniki na obisku porušene bazilike San Lorenzo

Poletje na Finskem

Finsko poletje — piše dopisnik nekega nemškega lista — letos ne prinaša popolnega zadovoljstva tistim, ki so računali z vročino, kopanjem in z mnogimi dopusti in počivanji. Finska je zdaj že četrto leto v vojni, kar že samo na sebi izključuje poletne užitke, ki si jih človek lahko privoščiti v miru. Do zadnjih dni je bilo na Finskem naravnost hladno in ljudje so hodili okrog v suknjah in plaščih. Polja in travniki so zaradi obilnega dežja v juniju lepo ozeleneli ter obetajo povojno srednjo letino. Tudi lesna trgovina, splavarstvo in industrija ne počivajo. Čeprav je vojna nalozila vsem državljanom omejitve, so marljivo roke finskega ljudstva pridno na delu predvsem za lastno preiskrbo v bližnji zimi. Država in zasebniki napravljajo zaloge lesa, ki na Finskem nadomešča premog, ter predstavlja pozimi edino učinkovito pomoč proti mrazu. Mestno prebivalstvo se je podalo trumoma na deželo, kjer pomaga pri delu v gozdovih ter nadomešča moške pod orožjem. Tako najdemo na kmetih in v gozdovih s sekuro in motiko v roki učitelje, profesorje, uradnike in nameštence vseh stov. Vsa skrb za prehrano, celo ženske in dekleta so med njimi.

Prestolnica Helsinki je v poletnih mesecih kakor na pol izumrla. Vsakdo išče prilike, da bi se naužil toplote in sonca, dokler je čas in dokler se ne podaljšajo večerne sence, ki prinašajo izvestno stopnjo hladu. Ne smemo namreč pozabiti, da je poletje na Finskem zelo kratko, zaradi česar častijo ljudje sonce kakor nekakšno božanstvo. Kdor je le mogel, si je v mirni dobi postavil leseno bajtico na deželi, kamor je odhajal poleti na weekend. Sedaj bivajo v teh lesenajh predvsem matere z otroki, kajti moški so večinoma z doma.

Na ta način nudijo manjša mesteca in naselja na Finskem še vedno nekakšno poletno sliko, čeprav prevladuje v tej panorami ženski spol z otroki. Tudi promet se ni popolnoma zamrl. Ljudje se prevažajo po večini z avtobusi na lesni plin. K sreči je na Finskem dovolj lesa, da se ni bilo treba v pogledu avtobusnega prometa podvreči velikim omejitvam. Pogon z lesnim plinom je splošno v rabi. Poslužujejo se ga ne samo osebna, temveč tudi transportna vozila. Z ladijskimi prevozi, ki oskrbujejo promet na številnih jezerih in jezercih, je seveda težje, ker je za pogon njihovih strojev potreben bencin. Toda tudi v tem pogledu so se Fini znašli. Promet je seveda skrčen, kajti ljudje ne napravijo brez nujne potrebe nobene poti. Le tu in tam srečaš dopustnika, ki je prišel za nekaj dni s fronte domov, da se sestan s svoji in uredi najnujnejše zadeve. Tuški promet seveda popolnoma počiva.

Poleg sonca in svežega zraka uživajo Fini v dobri letnih počitnic na kmetih posebno mnogo jagod, ki so tako rekoč edino domače osvežilo. Jagode nadomeščajo na Finskem vsakovrstno sadje, ki je v tej deželi prava izjema. Jagod je seveda dovolj, ker rastejo v gozdovih in si jih lahko vsak poljubno natrga ter privoščiti. Te jagode niso samo prijetno poletno osvežilo, ampak tudi dragocen prispevek za zimsko zalogo. Zima 1941-42 je ostala ljudem v neprijetnem spominu, ker je bi-

la dolga in huda. Navzlic temu, da se bliža nova vojna zima, pa ne vidis na obrazih Fincev nobenega razočaranja in utrujenosti. Ljudje so prežeti z optimizmom in zaupanjem. Vsako ve, da bodo žrtve, ki jih ljudje prestajajo zaradi vojne, obilno poplačane, in v tem upanju je življenje vsem prijetnejše in lažje.

Nič več strahu pred užmi

O novem načinu zatiranja uši poroča zadnji zvezek nemške revije »Vierjahresplan«. V prvi svetovni vojni so se z nepopolnimi sredstvi borili proti ušm zaradi tega, ker se niso poznali življenja uši. Tedaj se je pokazalo, da se z različnimi praški proti ušm nadlega zamori samo za nekaj dni. Radikalno odločanje se je lahko doseglo samo v pari, vročem zraku ali s prusko kislino. Te načine uporabljajo tudi v sedanjih vojni. Toda kljub vsem doslej znanim metodam je bil človek še vedno večkrat žrtev uši. Po dolgih raziskavanjih se je posrečilo najti način, ki že v naprej izključuje, da bi se moglo uši zadržati. Prav tako, kakor že poznajo sredstvo proti moljem, s katerim pripravljajo blago, so zdaj našli postopek za impregniranje oblek, zlasti perila, ki preprečuje, da bi se moge zadržati uši. Zaradi telesne toplote impregnacija razvija posebne plime, ki izpolnijo prazne prostore med obleko in uničijo ves mrčes na telesu in obleki. Plini delujejo kakor varovalni plašč in preprečujejo zalet uši za daljšo dobo.

Zlata Gjungjenac v »Thais«

Opozarjamo na gostovanje odlične umetnice Zlate Gjungjenčeve v »Thais«, ki jo je pela na našem odru šele enkrat in je zbudila z njo veliko pozornost. Nova kreacija je pevke, ki je nastopala doslej v partijah, ki smo jih že poznali od njenih prejšnjih nastopov, bo za gledališko občinstvo, ki je še ni slišalo v njej, dogodek. Ostala zasedba bo običajna.

KULTURNI PREGLED

Jakopič, umetnostna kritika in še kaj

Pravkar je izšel 10. do 12. zvezek revije »Umetnost«, ki je z njim uspešno zaključila svoj sedmi letnik. Zvezek je v glavnem posvečen spominu predstavitelja sodobnega slovenskega slikarstva Riharda Jakopiča. Kakor je bil prejšnji zvezek posvečen manom Ivana Vavpotiča. Tako je »Umetnost« edina, ki pred svežimi grobovi naših vodilnih umetnikov z večjo in bolj znanstveno pozornostjo, kakor morejo dnevniki, obrne njihove stvarjalne osebnosti in pokaže obsej in pomen teh nenadomestljivih izgub.

Jakopičev zvezek »Umetnosti« je opremljen z reprodukcijo mojstrove fotografije iz zadnjih let njegovega življenja. Umetnostni zgodovinar in kritik dr. Franjo Šijanec je prispeval esejsko spisan studio »Prpombe ob Rihardu Jakopiču«, ki na nekaj straneh zgledno, vendar pa s toplim spodnjim tonom prikazuje nekatere probleme Jakopičevega razvoja in dela, ki ga uvodoma označuje takole: »Mogočnā, v vseh lastnostih potencirana Jakopičeva narava ne pozna primere ne v naši preteklosti ne v naši sedanjosti. S silo udarnega razuma na levo in desno je razmaknil plesnobno tesnobo domačih razmer in klical slovenske talente na delo; zares samosvoja, enkratna, nikjer drugod kakor v mitih se ponavljajoča prikazen čudovite življenjske sile, glasnik resnice in vide opojnih lepot v brezkončnem snu plamtečih vizij...« Reprodukcijske, ki izpopolnjujejo ta članek in se nadaljujejo na naslednjih straneh, nas samo znova in posebno nazorno prepričujejo, da je umetnostna vsebina Jakopičevih slik v oju malone neločljivo združena z njihovimi barvami in da v tej reprodukcijki tehniški ostaja bore malo. Če izgube slike živo govorico svojih barvnih tonov in plovov. — Iz Jakopičevega literarnega dela in iz raznih

njegovih izjav so posnete misli o umetnosti in njenih vprašanjih. Publicist dr. J. C. Oblak je zastopal z razmišljanji o Jakopiču: »O modrecu, ki je v barvah mislil in pel...«, nastav, ki označuje ne samo vsebino tega zvezka, marveč je tudi ena izmed značilnih oznak Jakopičeve osebnosti in umetnostne samostnosti. Pisec išče vezi med Jakopičovo osebnostjo »filozof« in njegovim delom ter priha na nekaterim izsledkom, ki so zanimivi za slehernega ljubitelja mojstrove umetnosti.

Drugi del številke je odmerjen problemom naše umetnostne kritike. Že v prejšnji številki »Umetnosti« se je oglašil k temu vprašanju z nekaterimi bistrimi opombami slikar Zoran Mušič. To pot pridbuje tu celotno besedilo svojega polemičnega govora drobo značilni umetnik iz skupine Neodvisnih. Stane Kregar (»Umetnostni kritiki pri nas«) v obliki polemke z izvajalji kritika dr. Mikula. Kregar dotika ne le splošnega, zdi se neresljivega problema; umetnik — kritik marveč kaže tudi na konkretnih primerih svoje poglede na umetnost in zavrača opazke kritika, ki se s svojimi opombami izzval to polemko in prišli glasnika Neodvisnih k nekaki čuditi se vedno ne zadostni doletitvi njihovega estetskega in umetnostnega nazora. Marij Skalan je prispeval »Še nekaj misli o umetnostni kritiki«. V članku se v glavnem sklicuje na Mušičeva izvajanja, vendar pa neodvisno od vsega, kar je bilo povedano o tem vedno znova perečem vprašanju, razčlenja položaj naše umetnostne kritike in opozarja na konkretne okoliščine in na vzroke, zakaj je »kritika pri nas izgubila reputacijo svojega visokega poslanstva ali je sploh ni imela«. Stvarne in dobro premišljene opazke zadevajo v živo.

Zvezek zaključujejo vesti iz umetniškega

Aloja Gradnika »Bog in umetnik«. V šestnajstih kiticah svoje lirčne pesnitve opeva naš pesnik umetnikovo poslanstvo. Bog je poslal umetnika na svet in mu dal ukaz:

Samo trpeč boš našel moj obraz in samo v dvomih moje tajno sled.

Umetnik se izpoveduje o poteh in težavah svojega življenja in iskanja, o nadejeh in razočaranjih, o gorjupih spoznanjih, ki mu jih prinaša izvrševanje višjega ukaza, o doživljanju in spoznavanju življenja s silo občutljive duše, z intuicijo umetniške inteligence. In šele na koncu vsega tavanja in iskanja se mu zjasni smisel njegovega dela, šele tedaj najde svojo pot do Boga in vidi:

Da ti si moj in jaz sem tvoj odmev. Ta pesem, ki sodi med najzanimivejše v Gradnikovi liriki, je lepo natisnjena. Sama oprema razodeva žalni značaj brošure. Na posrednem istu je reproduciran Jakopičev podpis. Umetniški prilogi sta: Jakopičeva »Križanska cerkev in Malešev lesorez »Mojstrov podob«. Na ovitku je reproducirana Jakopičeva slika »Večer na Savji«. Tudi dvoharven tisk povečuje učinek tega apartno opremljenega spominskega tiska.

Fogazzarov »Svetnik«

Pri nas se je pojavilo v zadnjih letih posebno zanimanje za delo italijanskega pisatelja Antonia Fogazzara (1842-1911). Prevod njegovega, literarno morda najpomembnejšega dela »Piccolo mondo antico« (v dnevniku) »Pisnaka izdaja romana »Il mistero del poeta« (Pesnikova skrivnost) v »Slovenčev knjižnici« sta očitna znaka novega zanimanja za delo pisatelja, ki je nesporno eden izmed vrhov italijanske pripovedne umetnosti v razdobju Moderne. Prihodnje leto bo že 20 let, kar je izdala Tiskovna zadruga Fogazzarov leta 1906 nastali roman »Svetnik« (Il Santo), ki je po temaktam izšel osemnajst let po izidu izvrinika, takrat, ko je v sami Italiji že zdavnaj

utihnila prvotna polemika zaradi »Svetnika«. Ob izidu je bil splošno za to delo zelo oster in je pokazal, na koliko občutljivih strun je zadel Fogazzaro v tem spisu. Roman je bil že leta 1906 postavljen na indeks, kar je tembolj presenetljivo, ker je Fogazzaro katoliški pisatelj in je tudi v tem romanu razvil verske ideje, ki pa je z njimi kot pristaja modernizma prišel navzkriž s strogi verskimi nauki in cerkvenimi uodrebanji. Danes nas v »Svetniku« ne zanimajo več toliko sledovi nekoč aktualnih sporov med modernisti in njihovimi nasprotniki, kolikor nas mika celotno ozračje te pripovedne umetnine in posebej še živo orisane osebe Benedetta, don Klementa, Neomi, Jeanne in drugih oseb romana. Delo torej še vedno ni izgubilo zanimivosti in mikavnosti. Slovencem je oskrbil prevod A. Budal-Pastuškin. Knjiga pa ob svojem izidu ni vzbudila večje pozornosti; vrtek je nemara v tem, da je bila v tem času obmrtna pozornost naše družbe k drugim problemom in pojavom. Njena vrednost je in ostaja v tem, da ne glede na vse ugovore postavlja pred duhovno zavest sodobnega človeka problem pravne čistosti in verskega duha, iskanja stigea ravnotežja med materialnim in duševnim svetom, ki je pogoj človekovega notranjega mira. Pri izpopolnjevanju knjižnice bi bilo treba med značilnimi deli našega prevodnega sveta upoštevati tudi Fogazzarovega »Svetnika«.

Roman romunske vasi

(Iz zagrebškega slovstvenega pisma.)

Prevodna književnost se je v zadnjih desetih letih na Hrvatskem nenavadno razbohotila. Razine zagrebške založbe, posebej še Binoza, so izdale vrsto odličnih del iz tuje literature v hrvatskem prevodu. Tako smo nedavno dobili spet novo delo, ki upravičeno vzbuja pozornost: roman romunskega pisatelja Livija Rebreanu-ja »Iona«, ki je izšel v prevodu dr. Ivana

Kronika

* **Nov ravnatelj »Resto del Carlino«.** Iz Bologne poročajo, da je prevzel ravnateljstvo znanega dnevnika »Il Resto del Carlino« profesor Alberto Giovannini, ki je za naprej odgovoren za politično smer lista.

* **Spomenik D'Annunziu v Pescari.** Rimski list je objavil besedilo zakona od dne 7. julija t. l., ki predvideva postavitev spomenika D'Annunziu v Pescari na državne stroške.

* **Grški prevod Petrarcevih sonetov.** Najnovejša štev. atenskega lista »Nea Estias« proučuje pet Petrarcevih sonetov v grškem prevoru Culisa Alepisa. Soneti so vzeti iz Petrarceve zbirke »Canzoniere«, kjer so obeleženi s številkami 12, 22, 54, 95 in 147.

* **Veščikovanje v vojni.** Turinska »Stampa Sera« poroča, da je Giuseppe Pantino, lastnik vile Verbera v Torrepolice, po bombardiranju Turina sprejel v svojo vilo vojno vdovo Marijo Canovero s dvema otrokoma. Materi in otrokom ni nudil samo strehe, temveč tudi vso gostoljubnost ter ni zahteval za to nobene odškodnine.

* **Razdeljevanje novega krompirja.** Po 4 kg novega krompirja na osebo delijo po poročilih italijanskih listov v mestih severne Italije.

* **Cena letošnjemu vinskemu pridelku.** Kakor poročajo iz dobro poučenih virov, se bodo ravnanje cene za letošnji vinski pridelok po alkoholni stopnji. Za vsako alkoholno stopnjo je določenih 45 litr.

* **Smrten padec z letve.** 35letni delavec Mario Cattaneo se je v Bovisiju pri Milanu povzpela na lestvi 6 metrov visoko, tam pa je izgubil ravnotežje, padel na tla, si zlomil tihnik in oblezel na mestu mrtve.

* **Smrt pod vžom.** Kolon Alberto Schiuniani iz Fiumane pri Firenzi je te dni bil na poti domov z volovsko vprego. Težak voz se je nenadoma prevrnil in pokopal Schiunianija pod seboj. Mož je dobil tako hude poškodbe, da jim je podlegel.

* **Z drevesa je padel.** V Savoni je splesal petletni deček Massimo Sarai zaradi nepazljivosti staršev na neko drevo, s katerega je padel na tla. Zaradi padca si je fantek zlomil desno ključnico ter si pretresel možgane, da so ga morali oddati v bolnišnico.

* **Smrtne nesreče dveh kopalec.** V jezuru Maggiora pri Castellettu sta utonila 15letni Giancarlo Platini in 28letni Silvio Puciroli. Šla sta v vodo, da bi se okopala, ker pa nista znala plavati, sta utonila.

* **Neprijetno srečanje.** Neka delavka v Turinu je pred dnevi ugotovila, da ji je iz omare izginila najboljša obleka. Nekaj dni po tatvini je opazila v oblačilnici podjetja, kjer je bila zaposlena, neko tovaršnico, ki je pred odtokom na delo slabila obleko, začudo podobno njeni. Stopila je bliže in ugotovila, da ima tovaršnica res ukradeno obleko. Naznanila je stvar policiji, ki ji je tatvico aretirala in uvedla preiskavo.

* **Zaplenba olja in jaje.** V Alessandriji so pristojni organi zaplenili prekupevalcem na črni borzi 30 kg olja in 190 jajc, ki so jih nato razdelili med najpobrednejše siromake.

* **Vojak je rešil dve sestri.** V Ferrari sta se hoteli te dni okopati sestri Laura in Giuliana Mazzoni. 10letna Laura je stopila prva v vodo, sledila pa ji je 14letna Giuliana. Ker se je Laura začela potapljati, jo je Giuliana skušala rešiti, toda obe sta prišli v nevarnost, da bi lahko utonili. K

sreči se je mudil v bližini 20letni vojak Rino Caselli, ki je nesrečnicama prišlo k nju na pomoč ter ju pomagal obuditi k življenju s pomočjo umetnega dihanja.

IZ LJUBLJANE

u— **Vreme kakor se spodobi.** Sredi pasjih dni smo in temu primerno imamo tudi vreme. Dnevi so topli in sončni, noči pa po večini jasne. Nekateri se sicer zaradi vremena pritožujejo, češ da je prevročje, toda druga leta smo bili ob tem času vajeni še huje vročine. Letos se je živo srebro doslej vsega skupaj petkrat dvignilo nad 29 stop. C. najvišja temperatura pa je bila zabeležena 31 stop. C. V splošnem se giblje zadnje dni najvišja dnevna toplota od 27 do 29 stop. C. V četrtek je znašala 29 stop. C. večeraj zjutraj pa je termometer zabeležil najnižjo temperaturo 13 stop. C. Zračni tlak, ki je v četrtek popoldne padel za 1 mm, se je spet dvignil in je barometer večeraj zjutraj beležil nekaj nad 764 mm.

u— **Ajda je že pograla.** V Ljubljani in okolici so kmetovalci že pospravili ječmen in pšenico, na novo preorali svoje njive ter jih večinoma posejali z ajdo. Ker je bila setev opravljena ob ugodnih vremenskih okoliščinah, je na njivah že ajda pokukala iz zemlje. Letos se opazja na področju Ljubljane, da je posevek ajde večji kakor lansko leto. Če bo vreme za uspevanje ajde ugodno, bodo imele tudi čebele nekaj jesenske paše.

u— **Davčna uprava za mesto v Ljubljani** naproša vse davkoplačevalce, da ob priliki plačila davkov pri blagajni uprave prinesejo s seboj bodisi davčne knjižice, bodisi čekovne položnice ali opominke karte, iz katerih je razvidna številka računa davčne glavne knjige. V svrhu hitrega poslovanja bodo imeli prednost one stranke, ki bodo imele s seboj eno izmed grozdenih listin. Poslovanje s strankami, ki se ne morejo izkazati s številko svojega računa, je namreč oteženo, ker mora likvidator iskati številko po kartoteki, kar ovira hitro uračunavanje zlasti ob velikem navalu davkoplačevalcev.

u— **Zegzo —** Mah gospodar obveščata svoje člane praščerejce da prejmejo to soboto 31. julija nov nagnit krompir, in sicer samo od 9. do 12 ure dopoldne v skladišču na Medvedovi cesti, zadaj za ABC, po 50 kg na člane.

u— **Bodoči prvošolci —** prvošolke gimnazij in meščanskih šol! Dne 5. avgusta otvorimo splošni prihodniški pouk iz računstva, sloverščine, italijanščine. Namen pouka je bodočim prvošolcem-kam nuditi do bro podlago za študij v I. razredu gimnazije oziroma meščanske šole. Poučujejo gimnazijski profesorji. Učnina zmerna. Prijave se sprejemajo dnevno od 9.—12. in 16.—18. ure. Specijalne strokovne instrukcije za gimnazije in meščanske šole Korgesni trg 2, II nadst.

u— **Pravkar je izšla v slovenskem prevodu Jana Bukarka Kiplingova Prva knjiga o džungli,** ki jo bo slovenska javnost, stari in mladi, gotovo tople pozdravila. Knjiga ima več prav poseben slik in nosi zunanjo opremo inž. arh. O. Garpajra. Knjigo je izdala knjigarna Tiskovne zadruge v Ljubljani in se dobi v njeni trgovini v Selenburgovi ulici 3.

u— **Zahvala.** Vsem staršem dijakov, ki so v preteklem šolskem letu vpisali svoje sinove (hčerke) k nam, se najlepše zahvalujemo za zaupanje! Dijaki so v pretekli večini pokazali prav lepe uspehe, zato se pripravljamo tudi v bodoče. Obenem sporočamo, da se bo prišel pouk za popravne izpite prihodnji teden. Poučevali bomo dnevno vsakega dijaka posebej iz vseh potrebnih predmetov. Honorar 1200. Vpisovanje dnevno od 8.—12. ure. Korespetorij, Mestni trg 17/1.

u— **Prihodnji teden** se bo prišel jezikovni pouk za dijake srednjih šol. Posebni tečaji italijanščine, nemščine, latinščine in grščine! Vsi tujci tudi ljudskošolske učence. Vabimo posebej one, ki želijo izpolniti vrzeli v kakršnokoli jeziku. Honorar 1200. Vpisovanje dnevno od 8.—12. ure. Korespetorij, Mestni trg 17/1.

u— **Turški (Novi) trg 5.** Tisti dijaki (inje), ki bodo delali septembra popravne izpite, so vabljeni, da se udeležijo našega tečaja za popravne izpite na Turškem trgu 5. k. začne 5. avgusta. Poučujejo samo profesorji-strokovnjaki vse predmete. Temejit, strokovna priprava. Honorar nizek. Prijave dnevno od 9.—12. ure dopoldne: Turški (Novi) trg 5. Instrukcije.

Radio Ljubljana

SOBOTA, 31. JULJA 1943

7.30: Pjesmi in napevi. 8.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 11.50: »Pol ure za vojake«. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Láhka glasba. 13.00: Napoved časa. Poročila v italijanščini. 13.10: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.12: Domovina v vojni — himne in pesmi. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.10: Koncert Radjskega orkestra, vodi dirigent D. M. S. Janec — sodelujeta sopranistka Draga Sokova in tenorist Janez Lipušček. 15.00: Poročila v slovenščini. 17.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 17.15: Koncert Malega orkestra, vodi Stane Lesjak. 17.40: Pisana glasba. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Politični komentar v slovenščini. 20.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 20.20: Pripombe k dogodkom. 20.20: Lirična prireditev družbe EIAE: VITADINI: Vesela duša.

Esija z naslovom »Plodovi zemlje« v treh knjigah pri založbi Ante Velšek, prej Binoza, v Zagrebu.

Liviu Rebreanu, 58-letni rumunski pisatelj, je ustanovitelj sodobnega rumunskega romana. »Ion« je njegovo najboljšo delo, kmečka epopeja predvojne Erdeljske, preko njega spoznavamo samo strukturo rumunskega naroda, kakor piše prevajalec v informativnem dostavku tej knjigi. »Ion« je prav za prav prvi del namerna-vane trilogije, s katero je hotel Rebreanu orisati življenje in delo svojih rojakov prvenstveno kmetov, ki jih dobro pozna, ker kot sin podeželskega učitelja poteka tudi sam s kmetov. Z romanom »Ion«, ki je izšel l. 1920., je prikazal življenje sedmograških Rumunov. V drugem delu trilogije, romanu »Vstaja«, je opisal življenje kmetov in njih upor l. 1907 v sami Rumuniji. V tretjem delu je hotel obdelati še življenjski krog besarabskih Rumunov, da bi dal tako celotno podobo agrarne Rumunije, vendar tretjega dela ni spisal. Na mesto tega je izšel roman »Gorila« v katerem prikazuje pisatelj povojno življenje rumunskih mest, zlasti še Bukarešte, z vsem umazaniam politikantstvom in korupcijo; kot eden izmed »junakov« nastopa Tito Herdelea, znan iz prvega romana »Ion«. Vsak izmed teh treh delov zasnovane trilogije je povsem samostojno delo. Poleg teh romanov je napisal Rebreanu še več drugih proznih in dramskih del; med njimi je imel največ uspeha roman »Gozd obešencev«, čigar dejanje se odigrava v času prve svetovne vojne v Transilvaniji.

Liviu Rebreanu ima za seboj siromašno mladost, saj je bil najstarejši izmed devetero otrok skromnega učitelja v zakotni erdeljski vasi. Izprva je hotel postati zdravnik; ker pa starši niso zmogli denarja za šolanje, je glede na brezplačni

študij vstopil v oficirsko šolo, kakor pri Hrvatih Miroslav Križev, vendar je kmalu zapustil ta poklic in se povsem posvetil slovesnemu delu. Danes je Rebreanu odlična osebnost rumunskega javnega življenja, član Rumunske akademije, ravnatelj nekega dnevnika, reprezentativen pisatelj svoje domovine. Njegov roman »Ion«, ki je dobil v hrvatskem prevodu zvečen, čeprav ne posebno poseben naslov »Plodovi zemlje«, je negradila Rumunska akademija, »Gozd obešencev« pa Društvo rumunskih pisateljev.

Nekateri najbolj znani pisatelji, med njimi Zola, Reymont, Hamsun, Giono, Steinbeck, Milo Urban, Samčuk in drugi, so ustvarili svoja najboljša dela prav na področju tako imenovane »kmečke književnosti«. Vsi so se v glavnem bavili s problematiko vasi in z »načelnim gladom malega kmeta po zemlji, ter so s tem v zvezi spisali prave himne zemlji, naravi in njenim lepotam. Umotvorom navedenih pisateljev lahko pridružimo tudi to delo Livija Rebreanu, roman, ki ga odlikuje neopisna resničnost in velika umetniška vrednost.

Na 550 straneh tega romana nam predstavlja Rebreanu s pripovednim mojstrovstvom velikega umetnika množico ljudi in njihovih usod; pri vseh je najosnovnejši motiv njihovega dejanja in nehanja po hlep po zemlji, kar je posledica obstoječih družbenih razmer. Iz tega njihovega kolektivna stopajo počasi v ospredje najzadnjeje predstavljatelji: siromašni, brezobzirno sebični in samogoltni mladi kmet Ion Glanetasu s svojim očetom Aleksandrom in materjo Zenobijo; bogati kmet Vasile Bacin s svojo edinko Ano, ki postane žrtev Ionove pohlepnosti in očetove krute zaostlosti, dalje najljubše, vendar siromašno vaško dekle Florika, poznejša Ionova ljubinka, pa vaški učitelj Herdelea

u— **Popravni izpit boste najbolje opravili,** če se vpišete takoj prve dni avgusta v učne tečaje v Lichtenurnovem zavodu. Poučevali bodo vse predmete samo gimnazijski profesorji. Vabljeni so tudi dijaki (inje), ki nimajo popravnega izpita, a žele kakšen predmet temeljito predelati. Učnina nizka. Vpisovanje od 2. do 5. avgusta dnevno od 9. do 11. ure. Vodstvo učnih tečajev — Lichtenurnov zavod, Ambrožev trg.

u— **Nesreče.** V ljubljansko hotelnico so v četrtek sprejeli spet več ponesrečencev. 27letnega sina posetnika Franca Horvata iz Ambrusa je na paši podrla krava in si je fant pri padcu zlomil desno nogo. Petletni sin posestnice Stanislava Jaklič iz Velikih Lašč si je pri padcu zlomil levo nogo. S koso se je vrezal v levo 17letni posestnikov sin Rudolf Janežič iz Zelmeja. 14letnega posestnikovega sina Ivana Otomčarja z Blok je vol pahnil tako močno, da je padel in si zlomil desno nogo. Z lestve je padla in si zlomila desno nogo 20letna služkinja Slavica Bergantova iz Ljubljane. Na padcu je padla in si zlomila desno 21letna hčerka posestnika Marija Vrhovčeva z Verda.

Z Goreniskega

Nova krajevna voditeljica v Medvodah. Okrožna ženska voditeljica Fischerjeva je sklicala pred kratkim sestanek na katerem se je zahvalila dosednji krajevni ženski voditeljici Cirmanovi za njeno delovanje in uvedla novo krajevno skupinsko voditeljico Dimbacherjevo, ki je nazadnje pozdravila svoje blikovne in celične žene.

Spremembe pri krajevni skupini v Smartnem pri Litiji. Na zadnjem sestanku političnih voditeljev je krajevni skupinski vodja Weiss počastil spomin pokojnega Marka Kovačiča. Ob tej priliki so bile izvršene nekatere spremembe. Posle uradnega upravnika je prevzel tamošnji trgovec Franc Schutz, posle uradnega vodje Jožef Vozel, Ignac Herga pa posle organizacijskega vodje.

Smrt starega gasilca. V Smartnem pri Litiji je preminil eden najstarejših gasilcev Franc Hauptmann imenovan tudi Polarjev stric. Dočkal je visoko starost 84 let. Pokojnik je bil znan daleč naokoli kot izvrsten pevec in šalivec, ki ga je mlado in staro rado poslušalo. Bil je eden izmed najzaslužnejših delovnih članov gasilske zajednice, katere ustanovitelj je bil v letu 1885. Ljudem je še v spominu njegova požrtvovalnost ob priliki požara v Smartni vasi leta 1887, ko je komaj rešil svoje življenje. Zasluznemu možu so v zadnje slovo domači pevec zapeli nekaj žalostnih.

Spodnje štajersko

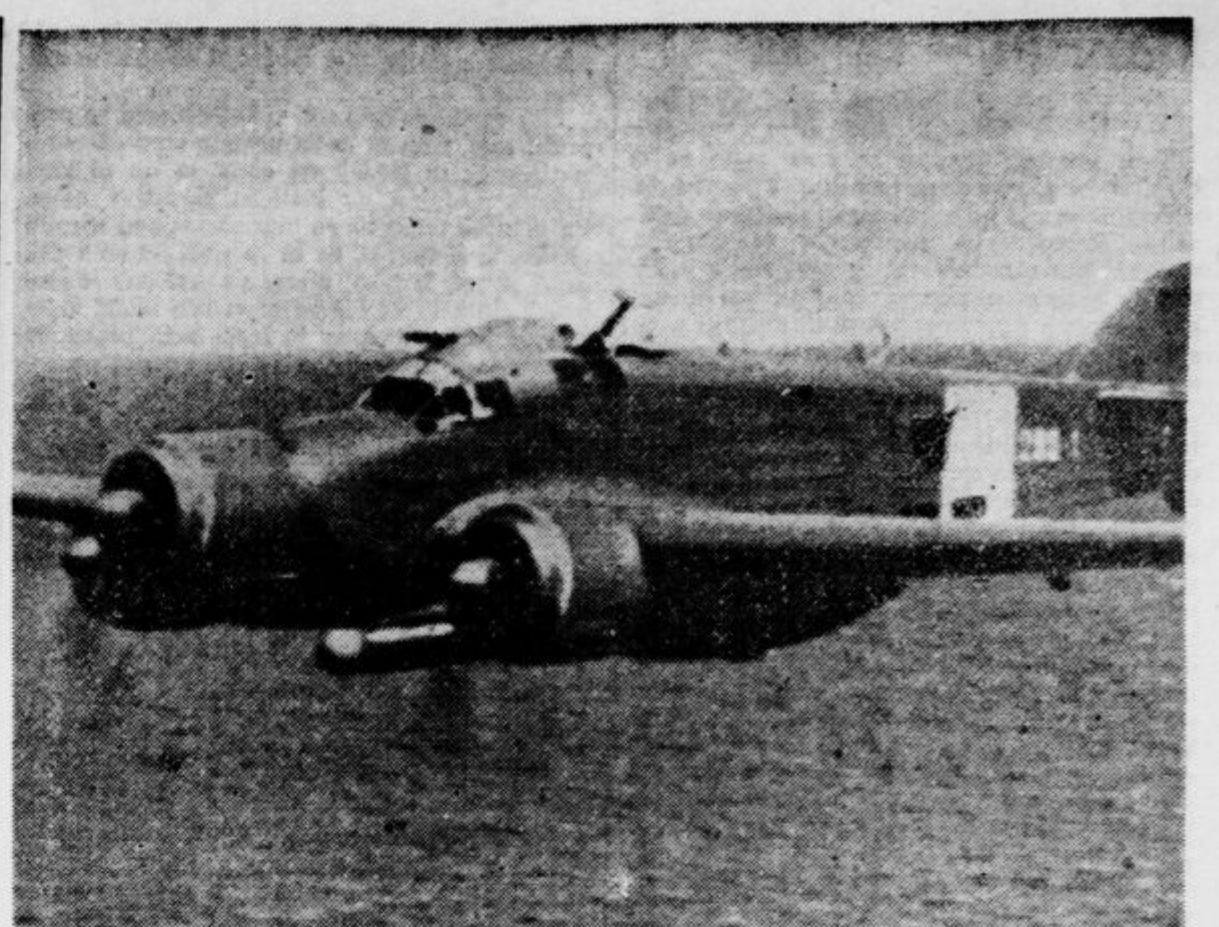
Novi grobovi. V Ljubljah je umrla 66letna posestnica Cecilija Skobernetova, rojena Gorkova. V Laškem je nenadoma preminil Franc Bezgovšek. V Brezicih je umrl pleskarski mojster in hišni posestnik Ferdinand Wolf, star 71 let. Po kratkem trpljenju je v Mariboru umrla 54letna soproga sodnika Mihaela Kudrova, rojena Fucova. V cvetu mladosti, star 21 let, je podlegel ranam grenadir Alojz Rantaša iz Male Nedelje. V Mariboru sta umrla 65letni posestnik Franc Weingerl iz Sv. Jurija v Slovenskih goricah in 70letni mizar Franc Majcen. Na Tezmem pri Mariboru je preminil 53letni hišni posestnik in ključavničar Peter Poropat.

Gornještajerci v Trbovljah. Pretekli petek so prišli na obisk v Trbovlje predstavniki 11 krajevnih skupin z Gornještajerskega. Sprajeli jih je okrož. vedja Eberharth in funkcionarji Heimstunda. Okrožni vodja je ob tej priliki poudaril, da gre obnovitveno delo na Spodnjem štajerskem za tem, da se prebivalci seznanijo z namškimi kulturnimi dobrinami in da postanejo tako prihodnji člani nemške ljudske skupnosti.

Vaško papokne v Podčetrthi. V nedeljo je bilo v dvorani gostilne Staroveški v Podčetrthi vaško popoldne. Prireditelj je organizirala voditeljica žetvenih pomočnic Krajškova. Dekleta so igrala na citre in kitaro. Za svoja izvajanja so žela tople odobravanja.

Dunajska mladina pri rudarjih. Igralska skupina Hitlerjeve mladine z Dunaja je v Zagorju priredila pestro popoldne. Otroci so peli, plesali in igrali. Nemški listi poročajo, da je dunajska mladina dobila takoj priršen stik z domačim prebivalstvom.

Otroško slavlje v Vojniku. Nedavno so otroške voditeljice v Vojniku pripravile otroško slavlje. Na sporedu je bilo petje,

Aerosilurante italiano all'attacco delle unità nemiche nel Mediterraneo — Italijansko torpedno letalo v napadu na sovražne edince v Sredozemskem morju

nastopil pa je tudi Gasperček. Za zaključek so udeleženci, mladi in stari, skupaj zapeli neko pesem.

Obsojena tatova. Pred mariborskim kazenskim sodiščem sta bila zaradi cele vrste večjih in manjših tatvin obsojena 25letni mizarški pomočnik števan Arnuš in Sv. Urbana pri Ptuj in 23letni mizarški pomočnik Friderik Weisskopf iz Studence pri Mariboru. Arnuš je bil kot tat iz navade obsojen na 10 let ječe, Weisskopf pa na 14 mesecev.

Nesreče. Na Pobrežju pri Mariboru si je 62letna soproga delavca Frančiška Pletmančiča pri padcu poškodovala hrbtenico. S kolesa je padel in se potolkel po nogah 43letni nameščenec državnih železnic Jožef Pleteršek. — Ponesrečenja se zdravita v mariborski bolnišnici.

Iz Hrvatske

Ivan Meštrovič 60-letnik. »Hrvatski narod« z dne 27. julija objavlja daljši članek Vladislava Kušana o Ivanu Meštroviču ob priliki 60letnice njegovega rojstva.

Veterinarski sporazum s Slovaško. »Narodne novine« objavljajo odredbo o ratifikaciji veterinarske pogodbe med Hrvatsko in Slovaško. Sporazum je stopil v veljavo 6. junija. Ratificiran pa je bil šele zdaj.

Vražje divizije v zvčnem tedniku. Najnovejši filmski tedenski pregled prikazuje borbe proslavljene »Vražje divizije« z odmetniki. Razen tega je v filmskem pregledu tudi parada, kjer je Poglavitnik odposlanec polkovnih Lisak izročil odlikovanja hrabrim borcem »Vražje divizije«.

Nova pridobitev zagrebške zverinjaka. Zagrebški listi poročajo, da je uspelo upravi zverinjaka nabaviti divjo kozo, imenovano tar, ki živi v planinskih predelih Himalaje in je zverinjak doslej še ni imel.

Gradenba delavnost v Sisku. Iz hrvatskih krogov povzemamo, da gradnja sila lepo napreduje in da so železobetonski temelji že gotovi. Tudi stavbi doma dr. Ante Strojčevića in otroškega zavetišča, ki ga gradi tvornica tanina, se bližata koncu. Mestna občina nadaljuje z deli za asfal-

Za vedno nas je zapustil naš dobi soprog, oče, stari oče, brat, stric, tast in svak, gos, od

ČEPIRLO ANTON

železničar v pokoju

Pogreb dragoga pokojnika bo v nedeljo, dne 1. avgusta 1943 ob 17. uri z Zal. kapelica sv. Krištofa, na pokopališče k Sv. Križu.

V Ljubljani, dne 30. julija 1943.

ZALUJOCI OSTALI

Zunjski spletkari in tako vzdržuje ravno-vesje svojega položaja, da včasih nahujska sprte, drugokrat pa jih spravi ali jih javno oštejejo s prižnice. Učitelj se onemogoči duši v svoji bedi, v hlapčevstvu in v neskončnih rodbinskih posvetovanjih o bodočnosti otrok. S posebno prednostjo so orisana prav ta malomeščanska rodbinska posvetovanja o bodočnosti... Glavni junak romana je mladi Ion, najsiromašnejši v vasi in tako pohlepen po zemlji, da si ne more kaj in vedno zaorje tudi nekaj sosedovih brazd. To prinaša prepire, pretepe, tožbe in zapor. Svoje socialno vprašanje skuša rešiti tako, da zapelje Ano, s čimer prisili premožnega očeta, da mu jo da za ženo. Načrt mu resda uspe, vendar mu ne prinese zaželene radosti in sreče, ker je njegova samogoltnost neskončna in jo mora naposled plačati z glavo. Rebreanu nam slika tudi ples tako zvane inteligence, pa snubljenje, zaroko in poroko učiteljeve hčere Lavre. Posebno dobro je orisana postava učiteljevega sina Tita, mladega intelektualnega »hoštapljerja« in parazita, ki živi na račun očetovega truda in muk, kuje verze, se navdušuje za meglene ideje in doživlja ljubavne pustolovščine z ognjevitno gospo Rozo Langovo. Šele mnogo pozneje začneja resneje umevati življenje in njegove probleme.

Prisostvujemo tako važnemu dogodku v kmečkem življenju, kakor so domače kolne: vsi ženski člani učiteljeve družine sentimentalno vzdihujejo, pri tem pa komaj čakajo, da se najedo svinjetine. Spoznavamo zaostlost, ozkosrčnost in okrutnost kmetov, lastnosti, ki dobivajo včas kar najsurovejše oblike, kakor na pr. tedaj, ko Vasile in Ion neusmiljeno mučita nosečo Ano, ki se naposled ubije od obupa. Kmečka in gosposka ženitovanja, božične in druge narodne šege in navade, rubežen, dražba, porodi, krsti, sodne razprave

in zapor, volilna agitacija, proščenja in sejmi, pijančevanja, ljubezenske zadeve, težko delo na zemlji, spletke, opravljanja, zavist, zidanje in posvetitve cerkve, samomori, zločinci, pogrebi i. t. d. — vse to se živo razvija pred nami kakor v kakem močnem in nepozabnem filmu.

Moč Rebreanuvega pripovedovanja bi prišla še bolj do veljave, če bi se končal roman s kakim krepkim dramskim prizorom, kakor jih je v knjigi na pretek; nismo tega mu je skušal pisatelj dati neak umerjen in malomeščanski konec. Vse se končuje v glavnem dobro, kakor da bi vsi ti krvavi in tako plastični prikazni problemi postali na mah brezpomembni, vse zaradi dobrega konca in večnosti. Kakšen razloček med temi »Sadovi zemlje« in na pr. Steinbeckovimi »Sadovi gneva«.

Kljub temu finalu pa je Rebreanu roman ne samo pomembna umetniška po obsegu in sili književne in umetniške interpretacije, po svoji kompoziciji, slogu, izredno zgrabljivi psihologiji in problematiki, marveč je tudi pomemben dokument našega časa in naših razmer. Prav zaradi tega je ta knjiga vredna čitanja.

a. (Zagreb).

Misli

Marsikateri prijatelj ti je opera, dokler še sam lahko hodiš.

Smrt vse izenači; toda šele po pogrebu. »Ni pravila brez izjeme«, toda izjeme za lastna pravila si napravimo sami.

Z nasmehom pokazemo, kako bogati smo na duhu in kako revni na čustvu. Bolost lasa oslvi, a kozmetika jih zopet počrni.

Moderna alkimija

Narava človeku ne podarja vedno tega, kar si od nje pravkar želi. Stoletja so skušali alkimisti pripravljati iz neplemenitih kovin zlato. Njih prizadevanja so bila zaman. Bili so sicer nekateri, ki so imeli srečo, kakor alkimist Böttger, ki sicer ni odkril načina za izdelovanje zlata, pač pa je izumil drugo dragoceno maso, evropski porcelan.

Moderna znanost je najprvo pravadno alkimistično sanjo pokopala, odkrila na kemičnem področju so na videz dokazovala, da je nemogoče spreminjati neko prvino v drugo. Tako je pomenilo ene največjih senzacij, ko so pred kakimi petdesetimi leti spoznali, da atomi, najmanjši sestavni delci prvin, nikakor niso nespremenljivi, temveč da utegnejo razpadati. Začelo se je z odkritjem Röntgenovih žarkov, neposredna posledica tega odkritja pa je bilo spet

odkritje radioaktivnosti

težkih prvin urana in torija. Potem je odkrila gospa Curiejeva radij in skrivnostni žarki so se po Rutherfordovem prizadevanju izkazali za atomske drobce, ki jih izžareva počasni razpadajoči radij. Ni dolgo trajalo, da so radij sam spoznali za vmesni člen v dolgi verigi atomskih prenosov, pri katerih se najtežja prvina uran preko radija počasi spreminja v svinec. Stara alkimistična sanja je postala tedaj resnica, prvine se spreminjajo — čeprav malo drugače, kakor so hoteli izsiliti alkimisti. Dejansko se namreč dragocena kovina spreminja v »manjvredno«, a ne narobe. Toda znanost, ki se je tedaj bavila s temi vprašanji, vendarle še ni slutila, kako dragoceno bo postalo nekoč to spoznanje.

Skrivnost razpadanja atomov

Prof. dr. Otto Hahn, ravnatelj Zavoda cesarja Viljema za kemijo, pripoveduje v nekem članku, kako je prišel pred kakimi štiridesetimi leti k slovitemu kemiku Williamu Ramsayu delati in ga je za vprašal, ali bi se hotel baviti z radijem. Ko je Hahn odgovoril, da dotlej tega področja še ni obdelaval, mu je Ramsay rekel, da to nič ne škodi in mu je dal 20 g neke barijeve snovi, da pridobi iz nje radij. Hahn je odkril v tej soli novo radioaktivno snov, ki jo je imenoval radiotorij in o kateri so kmalu ugotovili, da razpada neprimerno hitreje kakor radij. Ze po dveh letih je razpadla polovica, medtem ko potrebuje radij za ta namen nič manj kakor 1600 let. Meritve pa so kazale, da mora biti med torijem in radiotorijem še neka vmesna prvina, ki so jo po- zneje res odkrili in jo imenovali meztorij. Ta snov je obstojnejša kakor radiotorij, to se pravi, njeni atomi ne razpadajo tako hitro, in jo še danes v tehniki in zdravilstvu uporabljajo pogosto namesto radija.

Obe naravni rodini radioaktivnih prvin, rodina urana-radija in rodina torija, pa sta medtem dobili neštete nadaljnje sorodnike. Danes nam je namreč mogoče spremeniti skoraj vsako prvino umetno v radioaktivno prvino, kar je prekosilo tudi najdrzejše sanje starih alkimistov. Prvi takšni umetni snovi sta bila radioaktivni dušik in radioaktivni fosfor, ki sta ju našla leta 1934 zakonca Curie-Joliotova. Potem je uspelo z obsevanjem s tako imenovanimi nevtroni napraviti tudi

zlato in srebro radioaktivna

danes pa je to mogoče skoraj z vsako poljubno kemično snovjo.

Treba je bilo zelo napornih poskusov in raziskav, preden so odgonetili skrivnost atomskega razpadanja pri radioaktivnih snoveh. Najprvo je Rutherford dognal, da gre pri svetlobnih točkah, ki jih radijevo izžarevanje povzroča na svetlinah zaslonih, za jedra radijevih atomov, torej za drobce, ki letijo iz notranjosti razpadajočih atomov. To odkritje je vodilo do našega današnjega pojmovanja o notranji zgradbi atomov. To vrsto radioaktivnih žarkov

so imenovali žarke alfa ali delce alfa in so tudi dognali, da zapuščajo svoje atome z velikansko

brzino 15.000 km na sekundo

Letijo pa le nekoliko centimetrov daleč kajti zračni atomi jim brzino kaj hitro zavrejo. To da na tej svoji kratki poti imajo z elektriziranjem zračnih delcev takšen učinek, da je mogoče dokazati vsak poedini delec alfa in zasledovati celotno njegovo pot.

V radiju in drugih radioaktivnih snoveh pa nahajamo še druge vrste žarkov, med njimi tako imenovane žarke beta. Tudi to so atomski drobci, samo še manjši in še hitrejši od delcev alfa. To so namreč prosluli elektroni, najmanjši elementarni delci, kar jih sploh poznamo. Nabiti so z negativno elektriko (odnosno so sploh najmanjši elementarni naboji te elektrike) in ta njih lastnost je omogočila genialno napravo, Geiger-Müllerjevo števno cev, ki lahko poedine teh nabojev dokaže in točno zasleduje njihovo pot.

Radioaktivni pojavi so nam dali popolnoma nova spoznanja o bistvu materije in zgradbi kemičnih prvin. Danes vemo, da atomi kemičnih prvin niso to, kar bi morali biti po svojem imenu: najmanjši, nedeljivi, nespremenljivi sestavni delci. To so vse prej sestavljene tvorbe, in sicer, vsaj pri težjih prvinah, izredno zamotano sestavljene. Dalje vemo, da pomeni izžarevanje delcev alfa in beta vedno spremembo dotičnega atoma in da se po tem izžarevanju neka snov spreminja v povsem drugo snov.

Dalje pa vemo, da so sile, ki držijo neradioaktivne snovi skupaj, nezasišane veike in da je treba prav tako nezasišanih sil, če hočemo to zvezo zrahljati in izsiliti s tem razpad atomov. To delajo bodisi tako, da obsevajo, »obstreljujejo« takšne snovi z naravnimi radioaktivnimi elementi, ali pa da se jih lotijo

z napetostjo več sto tisoč ali več milijonov voltov

V ta namen uporabljajo cevi, podobne známim Röntgenovim cevem, ki dajejo žarilne energije z učinkom mnogih kilogramov in celo stotov radija!

Dandanes ni noben problem več, izdelovati umetno zlato — a kakšen pomen bi to imelo? Umetno zlato bi zahtevalo toliko energije, da bi bilo dosti dražje, kakor je naravno. Razen tega pa nam je treba danes drugih snovi bolj kakor zlata. To je razvidno iz obeh bistvenih uporab radioaktivnih elementov. Po eni strani uporabljajo žarke radija ali radiotorija ali drugih njihovih sorodnikov za to, da spravijo določene snovi v žarenje, n. pr. svetilne mase na urih kazalnikih, ali pa da prežarijo z njimi vsakršne strojne in podobne dele ter ugotovljajo njihove notranje, drugače nevidne napake; po drugi strani pa jih uporabljajo za ugotavljanje tudi najmanjših sledov radioaktivnega žarenja. Skoraj ni kemijskega, biokemijskega in tudi medicinskega področja, kjer bi se radioaktivno žarenje ne dalo izkoristiti s pridom za ta namen.

Vzemimo na primer, da so nekje izkopali star zlat obroč in bi radi zvedeli, iz katerih kovin je sestavljen, ne da bi ga poškodovali. Obroč položimo za nekoliko minut na radioaktivni preparat ali pa ga obsevamo z žarki iz naprave za visoko napetost. Nato vzamemo števno cev in opazujemo z uro umetno radioaktivnost obroča. Čez nekoliko minut ta radioaktivnost preneha, obroč ni niti malo poškodovan, a mi lahko s preprostimi računi ugotovimo, da li je neznani zlatar pred nekoliko tisoč leti v svojem izdelku uporabil tudi kaj srebra ali ne. Vsaka naravna ali umetna radioaktivna snov pokaže namreč v opazovalni napravi svojo karakteristično sled, ki se da izraziti s številkami.

V zdravnikovih rokah

Posebno izrazito se da mnogostranska uporabnost umetne radioaktivnosti pokazati z vzgledom iz medicine. Neka obolenja človeške ščitnice temelje na tem, da ta ne more več redno nabirati jod. Če so dali takšnim bolnikom preparat, ki so mu primešali umetnega radioaktivnega joda, so lahko s števno cevjo ob njegovem telesu natančno spoznali, na katerih mestih se je nabirala ta snov. Na podoben način so v živalskem poskusu zasledovali zadržanje drugih življenjsko važnih elementov, kakor natrija, fosforja, kalcija, v presnovi. Novim zdravilom se dajo primešati umetne radioaktivne snovi in na ta preprosti način lahko zasledujemo njihovo pot v organizmu. Celotna fotografirane plošče, lahko fiksiramo poedine predele, kjer se te snovi ustavljajo, kajti žarki vplivajo seveda tudi na svetločutko plast.

S temi maloštevilnimi primeri smo pokazali, kako obsežnih vprašanj se lotevata znanost in praksa s pomočjo naravno in umetno radioaktivnih prvin. Mnoga vprašanja se z drugimi metodami sploh ne dajo raziskati in preizkušati. Znanost si je odprla novo področje, ki se mu obeta velik razmah.

Kaj vem, kaj znam!

349. Kdo je dejal: »Cogito, ergo sum!« (Mislim, torej sem)

350. Kdaj nosijo muslimani zeleno kopreno?

351. Kako napravijo, da dobi pivni papir srkalno sposobnost?

352. Križanka

Vodravno: 1. štor, 7. pritok Rio Granda, 9. veznik, 11. odposlanec, 13. mesto v Srbiji, 14. konopec, 15. prislov, 17. igralna karta, 18. predlog, 19. veznik, 20. veznik (pesniška oblika), 22. zdravilo, 24. oziromal zaimek, 25. obloga iz železovega hidroksida, 27. staro orožje, obok, 28. slovenski pisatelj (zlasti slike iz živalskega življenja).

	1		2	3	4	5	
6		7					8
9	10		11				12
13					14		
			15		16		17
		18			19		
20	21		22	23			24
25		26			27		
	28						

Navpično: 2. resnično, 3. vrednotenje red, 4. bolečina, 5. glasbeni ton, 6. slovenski pisatelj, 8. priimek dveh slovenskih pisateljev, 10. afriška reka, 12. molil (lat.), 15. tečaj, 16. cigaretni ostanek, založaj žvečilnega tobaka, 21. prislov, 23. pramati, 24. debela odeja, 26. ploskovna mera, 27. naslonica.

Rešitev nalog 29. t. m.

345. Arabist je poznavalec in proučevalec arabskega jezika, Primerjaj: slavist, romanist, germanist.
346. Tolmači in vodniki v Orientu se imenujejo dragomani.
347. Rimljani so pri obedih ležali na ploških ležalnicah.

348. 13 uteži.

Z navedenim stavkom uteži se dajo tehtati vsi tovari do 2150 g. Stavke pa ni praktičen, kajti če ga nadomestimo z utežmi, ki naraščajo v geometrični vrsti, in sicer z 12 utežmi: 1 g, 2 g, 4 g, 8 g, 16 g, 32 g, 64 g, 128 g, 256 g, 512 g, 1024 g, 2048 g, lahko stehamo vse tovore do 4095 g.

Sofija se naglo širi

V prihodnjih 50 letih naj bi se povečalo število njenih prebivalcev na 800.000

Uprava bolgarske prestolice je uredila dobra 2 km od središča mesta ob Klementovi cesti na zapadni strani stanovanjsko kolonijo, ki jo lahko označimo za vzorno. Gre za 754 stanovanj, ki bodo tvorila nov mestni okraj v prvih dveh mesecih se zgradili 148 stanovanj, kamor so se stianke že vseile. Kolonija bo obsegala same enodružinske hišice, zgrajene lepo v vrstah Vsaka družina, stanujoča v novi koloniji, bo imela ločeno stanovanje dveh, treh ali štirih sob s 1000 m² obsegačim vrtom. Druga skupina obsega 406, zadnja pa 200 stanovanj. Vse hišice imajo verande odnosno balkonce in že na zunaj so zelo priklpne. Gotovo bo pozneje zgrajeno v novem mestnem okraju tudi primerno kopališče. Stanovalci teh udobnih hišic bodo imeli na razpolago tudi tramvaj, da jim ne bo treba hoditi peš v mesto.

Občinsko upravo je vodila pri tem na eni strani želja omogočiti mnogim družinam cenen in zdrava stanovanja, na drugi strani pa uresničiti del obsežnega regulacijskega načrta, ki ga je izdelal nemški gradbenik prof. Muesmann po njenem naročilu. Ta načrt je bil po sobranju zakonjen in tako so bili položeni temelji razvoja in zgraditve velike Sofije. Saj ni na sofijskem mestnem grbu zaman zapisano ponesno geslo: Raste, toda ne stara se! Malone vsa prejšnja stoletja vedo povedati marsikaj o stari Serdiki, ki je bila preimenovana pod bolgarskim Hanom Krumom leta 1809. V Sredec in je bila že od nekdaj pravi paradiz in tudi sadni vrt. Če se je le malo pomen mesta zmanjšal in če je Sofija na predvečer svoje osvoboditve imela še 20.000 prebivalcev, ni bilo krivo njeno prebivalstvo, temveč skoraj 500letno tuje gospodstvo. V tem času je dobilo staro jedro Sofije svoj pečat po vijugastih ulicah, ki so zdaj večinoma že odstranjene, ker so se morale umakniti živahnim poslovnim cestam. Pet iz mesta vodečih glavnih cest je polagoma izginito. Generani regulacijski načrt je obdržal te ceste v obliki žarkov, samo da je spravil v red njihov slog. Vse kar se zdaj snuje in gradi mora biti v skladu z generalnim regulacijskim načrtom. Načrt obsega prav tako industrijske okraje, kakor

ceste in železniške proge, upošteva pa v polni meri tudi bodoči razvoj mesta, ki se bo njegovo prebivalstvo v 50 letih povečalo približno na 800.000. Tako namreč računajo po prirastku v zadnjih letih.

Sofija se je zelo naglo razvijala. Malo je mest na svetu, ki bi se bila v 50 letih tako razvila kakor bolgarska prestolnica. Leta 1887. je imela Sofija 231.000 prebivalcev, leta 1934. že 290.000, l. 1940. pa celo 400.000. Zdjaj je tudi to število že znatno preokračeno število hiš se je povečalo od 10.530 ob koncu prejšnjega stoletja na 39.930 leta 1934. Samo v šestih letih od 1920. do 1926. se je podvojilo število stanovanjskih hiš in sicer od 12.670 na 23.470. Ob osvoboditvi leta 1873. je obsegala razširjena površina Sofije 2,5 km² leta 1914. 2,7, zdaj pa obsega s priključenimi predmestji 57 km². Ta nagli razvoj pa je imel tudi svoje slabe strani. Posebno živahna je bila gradbena delavnost v Sofiji v prvi svetovni vojni, ko se je naselilo v mestu mnogo beguncev. V letih 1919. do 1926. je dobila Sofija 19 novih okrajev, ki nimajo nobene prave zveze z notranjim mestom. Mnoge stavbene parcele so bile zadržane brez vsakega upoštevanja enotnega načrta. Nekoč je dejal k temu razvoju, da se je pričela atomizacija mesta in to je točno.

Zato je tudi generalni regulacijski načrt v tem smislu za Sofijo nekaj odličnega, ker je zavrl svojevolično zidanje hiš. Zelene trate bodo segale daleč od periferije do poedinih mestnih okrajev, kjer bodo povezane z javnimi nasadi. Ureditve prometa bo upoštevala tako dolge kakor kratke proge, da bo središče mesta razbremenjeno. Tudi poedini kraji bodo preurejeni, tako trg pred katedralo Aleksandra Nevskega. Sedanje zdravilno kopališče bo preurejeno v velik hotel. Že zdaj ima Sofija mnogo javnih nasadov in vrtov, po novem regulacijskem načrtu jih pa dobi še več. Zdi se, da je nekaj resnice na legendi o princesi Sofiji, tisti hčerki Bizantinskega cesarja, ki je mogla biti zdrava samo tam, kjer je imela na razpolago najboljši zrak in najboljšo vodo. — Oboje je pa bilo in je še zdaj na razpolago Sofiji.

Majhen je naprstnik, toda važen

Kurioznosti in zanimivosti iz njegove zgodovine

Govoriti o drobnem naprstniku na roki pridne šivilje ali krojača skoraj ni vredno, ker je tako majhen, da ga človek komaj opazi. In vendar je ta drobna, iz jelke narejena vsakdanja potrebščina zelo važna, kajti mnogi poklici bi je ne mogli pogrešati. Naprstnik sega daleč nazaj v stare čase in nihče ne ve povedati točno kdaj se je pojavil na svetu. Prvo točnejše poročilo o njem izvira iz 12. stoletja. V kabinetnem muzeju v Darmstadtu hranijo iz bronce vlit naprstnik, ki so ga izkopali leta 1848 na gradu Tannenberg. Ker je bil ta grad leta 1399. zaradi roparskih napadov njegovih gospodarjev poruščen in pozneje ne več zgrajen, je bila starost najdenega naprstnika, ki ima približno obliko sedanjega, točno ugotovljena.

Staro nemško mesto Nürnberg je bilo glavni sedež izdelovanja naprstnikov. — Nürnberg je že v starih časih slovel po izkušenih obrtnikih. Izdelovanje naprstnikov se omenja prvič l. 1462. Takrat pa izdelovalci še niso bili organizirani v poseben cehu, temveč so bili v manjših skupinah okrog l. 1533 še priključeni vaški obrti. Šele l. 1534 so se pojavili naprstniki.

ki kot izdelki posebne obrti, ki je dobila 1537 svoj red. V starih časih so izdelovali naprstnike iz medenine, pločevine in železa.

Iz dveh nürnberških delavnic izvirata dva naprstnika, ki ju hranijo v german-skem muzeju v Nürnbergu. Prvi je precej ozek in končast, na njem je več okrasov. Pod luknjico je več okroglih pečatov, okrašenih z zvezdicami, orli, lilijami itd. pod njimi je pa vrezan izrek »Kogar hoče Bog je moj cilj« in letnica 1595. — Drugi naprstnik je pa tako velik, da bi si ga lahko nataknil na prst orjak. Gotovo je največji, kar jih pozna svet. Gre namreč za lepo kovan pozlačen pokal, ki ima obliko na podstavku stoječega naprstnika. Napis na robu pove, da je bil posvečen l. 1586 nürnberški krojaški obrti. Gotovo nürnberškim krojačem noben naprstnik ni tako ugajal kakor ta. Pregovor, da ga je popil krojaček en naprstnik in se ga je nalezel, je izgubil tu svoj strupeni posmek. Pozneje so izdelovali zlatarji naprstnike iz plemenite kovine in okrašeni so bili z dragulji. Ob koncu 17. stoletja so sloveči umetniki opremljali naprstnike z bakrorezi.

Zdjaj so nasprotniki jekleni in izdelujejo jih v tovarnah enostavno brez vsakih okrasov ter so pač vsakdanja potrebščina, in ker gredo v promet v velikih množinah. In z njimi nam je pomagano več kakor z njihovimi dragocenimi bratci iz starih časov, ki so služili bolj v okras kakor pa v praktične svrhe, čeprav so ljudje že v starih časih z njihovo pomočjo šivali.

POMEN BARV

Zena: »Rdeča je ljubezen, modra zvestoba, bela nedolžnost, zelena upanje, črna žalost in kaj je rumena...?«
Mož: »Vino!«

VPLIV

»Kako napreduje mladi slikar ožkar se je oženil?«
»Prej je slikal akte, zdaj mora pa svet. nice!«

ZAHVALA

V času boleznj in smrti našega ljubljeneža moža, očeta, starega očeta, tasta, brata, svaka in strica

dr. LOJZETA RANTA

finančnega svetnika v p. in rez. mornar. polpolkovnika

nam je bilo izraženih toliko dokazov iskrenega sočutja, da se moremo samo tem potom primerno zahvaliti.

Predvsem izrekamo najgloblje občutno zahvalo gospodu P. Krizologu Zajcu, ki je našega blagopokojnika tako lepo pripravil na smrt, vsem darovalcem prekrasne cvetja, za vsa pismena in osebno izrečena sožalja in končno vsem, ki so našega dragega pokojnika spremlili na njegovi zadnji zemeljski poti.

Gospod nam ga je posodil in bil je naša opora. Gospod ga je nazaj zahteval in smo mu ga dali vdani v njegovo sveto voljo.

V Ljubljani, dne 29. julija 1943.

TILKA dr. RANTOVA z otroci in ostalim sorodstvom

†

Dotrpela je po dolgi težki bolezni v 61. letu starosti naša ljubljena soproga, predobra mama, stara mama, sestra, teta, svakinja in tašča, gospa

Franciška Žitnik roj. Ponikvar

soproga posestnika

30. t. m., previdena s tolažili sv. vere.

Na zadnji poti jo bomo spremlili v nedeljo, dne 1. avgusta 1943, ob 3. uri popoldne od doma žalosti Beljaška ul. 34 — šiška — na pokopališče k Sv. Križu.

Blagopokojno priporočamo v molitve in blag spomin.

Ljubljana, Domžale, Ig, Cleveland, dne 30. julija 1943.

ZALUJOČI OSTALI

EMILIO SALGARI

KRALJICA KARIBOV

PUSTOLOVSKI ROMAN

Po šilem diru vzdolž obale so okrog poldne dospeli do takrat še brezpomembnega kraja Jalape, ki je dandanes eno najlepših mest v Mehiki. Tam so ostali nekaj ur, da bi se jim utrujeni konji odpčili. Ob dveh so znova krenili na pot.

Šele okrog sedmih zvečer se je pokazal Veracruz. Svetlebo je bilo še dovolj, da so na obzorju razločili zobčate stolpe trdnjave San Juan de Luz. Ta je imela šestnajst topov in je veljala tiste dni za nezavzetno. Bila je največja utrdba v Mehiki.

Ventimiljski je zadržal konja.

»Še nekaj dni, pa bo zastava Španije, ki vihrá tam gor, ležala v prahu!« je rekel Jari.

Ko so flibustirji prejahali s kakaovci poraščena polja, so ob devetih, tik pred zaprtjem mestnih vrat, neovirano dospeli v Veracruz.

To mesto — zdaj eno najlepših in najmnogoljudnejših v Mehiki — je imelo leta 1683. komaj 12 tisoč prebivalcev.

Njegovo podnebje je bilo nezdruvo. Pogosto so ga obiskovali viharji. Vendar so pristanišče že takrat hvalili, da Mehika zlepa ne premore boljšega in bogatejšega. Španci so bili tu nakopičili velike zaklade ter sezidali močne utrdbe, da bi bili varni pred flibustirskimi napadi.

Jara je poznala to mesto, ker je bila preživela v njem dve leti. Peljala je tovariše v krčmo nedaleč od trdnjave.

V to skromno »posado« so zahajali največ mornarji in mezarji. Slabo posteljo in obed si dobil za pet piastrov.

Lastnik, debel Andaluzan z rdečim nosom, ki je že od daleč pričal, da mu vino diši, je takoj zaslutil v gostih dobre plačnike in jim je prepustil edini dve sobi, ki jih je imel.

»Lačni smo, duša draga!« je rekel Carmaux in ga potpreljal po ramenu. »Daj nam pošteno večerjo, najprej pa dobrega vina! Donu Guzmanu de Soto, mojemu gospodarju, se denar ne smili, kadar gre za pijačo!«

»Vaša prevzvišenost bo zadovoljna!« je odvrnil krčmar in se globoko priklonil.

Zdjaj se je Carmaux še bolj razšopiril.

»Povej nam, kako pa kaj prijatelj mojega gospodarja, vojvoda Van Gould? Že dolgo ga nismo videli!«

»Zdrav kakor riba v vodi, vaša prevzvišenost!«

»Ali je še vedno tu?«

»Še vedno!«

»Kje stanuje zdaj?«

»V palači pri guvernerju!«

»Dobro, prijatelj! Prinesi torej nekaj za pod zob in ne pozabi vina!«

Carmaux ga je odslavil z milostnim zamahom roke.

Kmalu nato je krčmar znova vstopil, spremljan od dveh mladih črncev, ki sta nosila pladnje z jedmi in steklenice.

Ko je razpostavil vse to po mizi, se je na Carmauxov migljaj spet umaknil.

Za večerjo je bila raca v pikantni omaki in velik pečen kuškar.

Gostje so bili dobre volje, samo gosdar je bil zamišljen. Hotel je, da ga Jara še nocoj odvede k markizi de Bermejo, čeprav ni bilo gotovo, da bo vojvoda tam.

Okrog desetih je vstal izza mize. Z izgovorom, da morajo obiskati neke prijatelje, so flibustirji zapustili hišo in pripravili krčmarja na to, da se vrnejo pozno ponoči.

Da ne bi zbudili suma, so pustili puške pri njem. Obdržali so le bodala in pištole, ki so jih nosili za pasom.

Ceste so bile temne in prazne. Španci so imeli navado, do so se zgodaj umikali v svoje hiše. Le po terasah si še videl ljudi, ki so se hladili na večernem zraku.

Jara je stopala vtrci kapitana.

»Ali je daleč?« jo je vprašal.

»Samo četr ure.«

Pravkar so hoteli kreniti okrog vogala, ko jim je prišel nekdo naproti in se zaletel v gusarja.

Tonnerre de Dieu!« je vzkliknil neznanec, ki je bil

zavit v širok plašč, in naglo odskočil.

»Oho, Francoz!« je rekel Ventimiljski.

Ko je oni začul njegov glas, je postal pozoren.

»Menda se ne motim: gospod Ventimiljski? Takšno srečanje bi bilo nepričakovano sreča!«

»Kdo pa ste?« je vprašal kapitan, z roko na mečem držaje.

»Eden izmed Grammontovih ljudi — in prav vas iščem!«

»Pred tremi urami, kje mi?«